

Nas tednik

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto - številka 7

V Celovcu, dne 13. februarja 1958

Cena 1.50 šilinga

KOGLER		KLagenfurt
VORH. EDITION		Herreng. 1
RAZPRODAJA		
Kamgarn-obleke	850.—	
Sport-sakoj	195.—	
Tweed-sakoj	350.—	
Gabardine-hlače	156.—	
Cord-hlače	150.—	
Samt-hlače	150.—	
Zimski plašči, Cromby	695.—	
Otroški plašči	290.—	

Narodi so si bliže

Pred nekaj dnevi je sodišče v Beogradu obsodilo na daljše zaporne kazni tri funkcionarje predvojne socialistične stranke. Dva izmed njih sta opustila že davno aktivno politično in tudi poklicno udejstvovanje, kajti obtoženi dr. Aleksander Pavlovič je star 70 let, a Bogdan Krekič pa je oče v 80. letu. Tretji obsojenec, bivši dekan pravne fakultete beograjske univerze dr. Milan Žujović pa tudi ni več mladenič, kajti ima za seboj že 58 pomladi. — Obtoženi so bili nasprotovanja sedanji vladavini ter „prevratnih namenov“.

Zopet in zopet se pojavljajo napetosti med ljudmi, državami in političnimi režimi. Napetosti med večino in manjšino v državi se pogosto zelo zaostre.

Realno življenje pa tirja od nas vseh realnega gledanja. Prav gotovo je obsodba socialistov v Beogradu odjeknila v socialističnem svetu tako negativno kakor svojačasno obsodba zagrebškega nadškofa Stepinca ali napad na ljubljanskega škofa Vovka v Novem mestu, v katoliškem svetu. Brez dvoma je ena in druga obsodba za demokracijo gledanje zapadnega sveta nerazumljiva. Svoboda mišljenja in svoboda besede so osnove vsake realne demokracije. Saj poznamo iz lastne izkušnje čase, ko nam je bilo zabranjeno lastno mišljenje in svobodna beseda.

Obsodba je gotovo ugledu Jugoslavije več škodovala kot bi v kakršnem koli primeru trije nezadovoljni stari možje mogli povzročiti preglavice sedanji vladavini v Jugoslaviji. Obremenila je tudi dobre sosedske odnose, kot je pred dnevi ugotovil koroški deželni glavar g. Wedenig.

Dejal je naprej: „Bilo bi pa vsekakor napako, se zaradi tega odmakniti od jugoslovanskega ljudstva, ki res zasluži simpatije svobodnega sveta. Pač pa je gotovo treba strogo distanco do sedanje vladavine v Jugoslaviji.“

Kot Slovenci moramo te besede samo potrditi. Nočemo se sedaj postaviti v vrsto tistih, ki vpijejo in obsojajo vse vprek, toda naša dolžnost je, da stvari imenujemo z njihovim pravi imenom. To smo dolžni tistim, ki naš list berejo in mu zaupajo. Zato tudi procesa v Beogradu nismo mogli moč preiti. Je in ostane madež na tistih, ki so sodili, ne na obsojencih.

Ker verujemo v resnično avstrijske demokracije in ker smo prepričani, da so demokracije svobodne naše sveta pravica, zato se kot Slovenci in kot lojalni avstrijski državljani borimo za naše pravice, prav zato pa zavzemamo do takih pojavov, kot je beograjski proces svoje, neodvisno stališče.

Le prepogosto pri nas na Koroškem nekateri mečejo raznovrstne stvari v isti koš, enačijo stvari, ki niso enake. V naši borbi za manjšinske pravice, ki končno tudi niso nič drugega, kot borba za popolno uveljavitev svobode in spoštovanja človeške osebnosti, med katere bistvene znake spada tudi narodnost, moramo dan na dan doživljati, da nas tisti, katerim to gre v njihov kratkovidni politični račun, označujejo kot komuniste, samo zato ker smo Slovenci.

Na srečo so to le neznatne — čeprav zelo hrupne in včasih zelo vplivne — politične osebe in skupine. In trdno smo prepričani, da bodo to ostale tudi v bodoče. Narod tu in tam namreč misli drugače.

Ko je ljubljansko gledališče gostovalo v Celovcu, so bili vsi gledalci navdušeni, ko so celovski igralci v ljubljanskem gledališču pokazali svoje sposobnosti, je tudi ljubljanska publika. Za vse, ki hočejo in poznajo vrednosti medsebojnih kulturnih odnosov, so si narodi tako blizu, da bi najraje drug drugega objeli in se odpovedali vsemu nasprotovanju in pritrdili stremljenju, ki nas vodi v skupno Evropo.

Francija na čudni poti

Minulo soboto so bombniki francoskih vojaških sil v Alžiru nenadoma obsipali z bombami mesteca Sakiet, ki pa že leži v Tuniziji, nekdanji francoski koloniji, ki je pred kratkim postala samostojna država. Pri napadu je bilo ubitih 75 oseb, nadaljnjih 100 pa je težje ranjenih. Središče mesta je praktično uničeno. Letala so v nizkem letu tudi obstreljevala ljudi in vozila po bližnjih cestah. Pri tem je prišla pod krogletalstvih strojnic celo skupina tovornih avtomobilov Mednarodnega rdečega križa, ki v Tuniziji deli pomoč beguncem.

Francosko vrhovno poveljstvo v Alžiru je svoje dejanje opredelilo kot „pravično obrambo“. Pravi, da so bila iz tega mesteca francoska letala večkrat napadena s protiletalskimi topovi ter da je bilo središče alžirskih upornikov, ki so se vedno znova umikali pred francoskimi četami v Tunizijo, kamor Francozi niso mogli za njimi, ker je Tunis pač samostojna država.

V mednarodnem svetu je francosko dejanje zbudilo veliko nezadovoljenje proti Franciji. V Londonu so „zaskrbljeni“, kot je izjavil predstavnik angleškega zunanjega ministrstva, v Washingtonu je pa predsednik Eisenhower dvakrat v istem dnevu klical k sebi zunanjega ministra Dullesa. Bombniki, ki so izvršili napad na Sakiet, so bili namreč ameriškega izvora, prav tako tudi reakcijski lovci, ki so jih spremljali.

Izgleda, da gre francoska drama v Severni Afriki svojemu neizogibnemu tragičnemu višku nasproti. Ze več let teče kri, vr-

sti se francoska vojaška akcija ena za drugo, toda upornikov ni moč uničiti. Se razume, da jih podpirajo njihovi arabski bratje, pa tudi mednarodni komunizem ima svoje parklje vmes. Toda to vse skupaj ne more prekriti dveh dejstev: da so Alžirci trdno odločeni za vsako ceno doseči neodvisnost in da Francija nima več moči, da bi upor potlačila.

Vprav v zavesti te nemoči sedaj počenja brezupna dejanja. Francoske vojne ladje ustavljajo tuje trgovske parnike na odprtem morju v brk vsem mednarodno-pravnim določbam in običajem. Po incidentu s „Slovenijo“ je sledil spor zaradi poljske ladje „Visla“, pri kateri so Francozi imeli to smolo, da na njej niso našli nobenega orožja. Sedaj pa ta napad na mesto v tuji državi!

Pravijo, da so napad na Sakiet izvršili lokalni francoski vojaški poveljniki na lastno pest. Vendar jih je obrambni minister v Parizu vzel pod svojo zaščito. Kakor koli že, posledice tega koraka bo nosila Francija. Vprav v zadnjem času se je tuniški predsednik Burghiba trudil, da doseže s Francijo mirno ureditev spornih vprašanj, med katerimi je tudi Alžir. Sedaj je teh prizadevanj konec. Tunis je odpoklical svojega poslanika v Parizu ter se zaradi napada pritožil pri Združenih narodih. Francija je danes v svetu osamljena.

Vse izgleda, da bodo ponosni francoski generali, ki še živijo v času pretekle „gloire“ ali slave in jo hočejo braniti, dosegli prav nasprotni učinek.

Navodila za občinske volitve

Volilne liste so bile pravočasno vložene, to je 9. februarja. Za slučaj da po volitvi liste eden izmed kandidatov odstopi, umre ali zbolí in zaradi tega ne more več nositi kandidature, je zgoraj imenovani pooblaščenec upravičen, da najmanj deset dni pred volilnim dnem, to je najkasneje do četrta 20. februarja pisмено javi občini novega kandidata; to prijavo podpiše samo imenovani pooblaščenec. Na vsak način pa je treba tudi tu priključiti izjavo kandidata, da kandidaturu sprejme. Za slučaj, da ta pooblaščenec sam potrebnih korakov ne napravi oz. napraviti noče, lahko novega kandidata v pismeni vlogi na občino imenuje polovica na listi zapisanih kandidatov.

VOLITVE

Volilne priče: Vsaka volilna skupina lahko prijavi na občini dve priči za vsako volišče (v nekaterih občinah je več volišč). Te volilne priče je treba na občini prijaviti najkasneje do četrta 20. februarja (to je vsaj 10 dni pred volitvami). Vsaka volilna priča dobi nato od občine poseben list, ki jo upravičuje prisostvovati po-

teku volitev. Priče prijavi pooblaščenec pisмено. Navesti je treba tudi v tem slučaju ime, rojstno leto in točen naslov.

Treba je vedeti, da občina ne sme objaviti oziroma povedati imen tistih, ki so reklamirali kake nedostatke v volilnih imenikih.

Na dan volitev se mora volilec, preden odda svoj glas, pred volilno komisijo legitimirati z osebno izkaznico ali potnim listom. Kot izkaznice veljajo potni list, Führerschein, Heimatschein, rojstni in poročni listi, lovske karte in podobno (stari Identitätsausweis ne velja več). Oskrbite si torej potrebne dokumente pravočasno.

OPOZORILO!

Naročite pravočasno volilne listke ali glasovnice (Stimmzettel) in navedite točno ime naše volilne liste v vaši občini.

Angleški nogometaši - žrtve letalske nesreče pri Münchenu

Pri Monakovem je minuli četrtek tik po vzletu padlo na tla dvomotorno potniško letalo, ki je prišlo iz Beograda. V razbitinah letala je od 44 potnikov bilo 22 mrtvih. Letalo je nosilo v domovino nogometno moštvo kluba „Manchester United“, angleškega državnega prvaka, ki je nekaj dni prej odigral v Beogradu neodloženo tekmo z ondodnim moštvom „Rdeče zvezde“ za evropski pokal (Europa Coup). Od nogometnega moštva je bilo sedem članov mrtvih, dočim so ostale žrtve športni novinarji, ki so moštvo spremljali ter pripadniki letalske posadke.

V Manchesteru, kjer je moštvo ljubljence prebivalstva, je nesreča zbudila veliko žalost.

Obenem pa žaluje tudi ves športni svet, kajti nit življenja je bila pretrgana mladim ljudem, ki so bili polni upov za bodočnost.

Je to že drugič, ko je svet pretresla novica o podobni nesreči. Leta 1949 se je pri Turinu v Italiji zaletelo v hrib Superga letalo z moštvo nogometnega kluba „Torino“, ki je tudi bil prav takrat italijanski državni prvak.

Ze pred odletom z monakovskega letališča sta mraz in snežni metež dvakrat preprečila dvig letala v zrak, tako da so ga z vlačilci morali potegniti na odletno progo. Izgleda, da tudi pri motorjih ni bilo nekaj v redu ter je bila uvedena stroga preiskava.

Našim naročnikom!

Ob začetku novega leta se vsem naročnikom zahvaljujemo, da so ostali zvesti listu. Vemo, da naročniki želijo predvsem veliko domačih novic. Potrudili se bomo, da bo v tem letu list prinašal več poročil iz domačih krajev. Prosimo pa tudi, da nam pošljate sproti poročila in novice. Le če se vsi potrudimo in sodelujemo, bo list vsem ugajal.

Tej številki smo priložili položnice. Lepo prosimo: Ne vrzite jih v koš! Vsak naj se vsede, položnico izpolni in plača naročnino za celo leto ali vsaj za pol leta vnaprej. Tudi tu velja pogovor: Kdor hitro da, dvakrat da! Naročnina za celo leto znaša v Avstriji 60.— šilingov in za pol leta pa 30.— šilingov.

Če ste morda medtem že plačali naročnino za tekoče leto, vas pa prosimo, da se ob priliki morda v prijetni družbi, spomnite tiskovnega sklada in kaj darujete v tiskovni sklad našega lista.

Za vsako vplačano naročnino in za vsak dar se uprava prav lepo zahvaljuje!

Uredništvo in uprava lista:

»Nas tednik - Kronika«

K R A T K E V E S T I

V DUNAJSKEM GOZDU (Wienerwald), ki ga je pobelil sneg z debelo odejo, je bilo minulo nedeljo vse črno smučarjev. Dunajčani so izkoristili sneg v bližini mesta. Ceste so bile polne avtomobilov in avtobusov, s katerih so štrlele smuči na vse strani. Tudi cestna železnica je bila zelo obremenjena. Po strminah in nižavah so drveli smučarji vseh starosti in „pik“, kot se v smuški govorici pravi padcem, ni manjkalo. Vendar vse pike niso bile nedolžne, kajti 580 oseb je končalo svoj smuk v bolnici z raznimi poškodbami; prevladovala so polomljene noge.

JUGOSLOVANSKI MINISTR. POD-PREDSEDNIK SVETOZAR VUKMANOVIČ bo te dni odpotoval na Poljsko, kjer se bo s pristojnimi gospodarskimi krogi pogajal o ustanovitvi posebne jugoslovansko-poljske komisije za gospodarsko sodelovanje med obema državama.

V ANGLIJI SO SLOVESNO PRAZNOVALI 6. obletnico zasedbe prestola po sedanji kraljici Elizabeti II. Kraljica je ta dan prebila s svojim možem, princem Filipom, na gradu Sandringham.

PRVI ZAMOREC JE POSTAL POSLANIK v zgodovini ameriške diplomacije. Je to Mr. Clifton Reginald Wharton, ki je bil minuli teden imenovan za ameriškega poslanika v Romuniji.

FRANCOSKI KONJAK je sedaj moč kupiti tudi v Moskvi, poroča ameriška agencija United Press. Zares „odjuga“ na vsej črti.

SOD, POLN STRUPA CIJANIDA, ki bi zadostoval za usmritev pol milijona ljudi, je izgubil na cesti pri mestu Harrogate na Angleškem neki tovorni avtomobil, čigar tovorni prostor ni bil dobro zaprt. Ko je šofer opazil izgubo, je takoj obvestil policijo, ki je preko radia opozorila prebivalstvo na smrtonosni sodeček. Po daljšem iskanju so sodeček našli nedotaknjen v nekem obcestnem jarku.

ZA VOJNE ZLOČINE JE BIL OBSOJEN na deset let ječe neki Franz Feucht iz Memmingena v Nemčiji, ker je kot načelnik nekega transporta romunskih vojnih ujetnikov na poti z Dunaja proti Hitlerjevemu rojstnemu kraju Braunau dal ustreliti kar na cesti 62 ujetnikov, ki so na napornem maršu onemogli.

Politični teden

Po svetu . . .

Ameriški znanstveniki se zaman znojijo

Ameriški poskus na izstrelitev druge umetne lune se je ponesrečil. Ponesla bi jo naj v vsevirje raketa na dolge proge „Vanguard“, kar po slovensko pomeni predstraža ali izvidnica. Izdelala jo je ameriška mornarica in je bila prvotno določena, da ponese v vsevirje prvi ameriški satelit. Toda ta „izvidnica“ za vsevirje se nekam obotavlja. Poskus se je ponovno ponesrečil. O neuspelem poskusu izstrelitve pred nekaj meseci smo že poročali. Med tem so Amerikanci uporabili raketo „Jupiter“, ki je namenjena le za srednje proge in z njo pred 14 dnevi poslali v vsevirje svojo umetno luno. Toda to je bil podvig ameriške vojske. Minuli teden je mornarica poskusila znova srečo, aji brez uspeha. „Vanguard“ je topot sicer zletel v zrak, toda sredi poti si je v višini nekaj kilometrov premislil in v velikem loku padel v ocean. Spričo vsega tega si je menda res zaslužil pridevek „obotavljajoča izvidnica“.

Zanimanje za raketne poskuse je dokaz, da danes stoji še vedno v ospredju vprašanje izstrelkov, ki morejo prenašati smrt z enega kontinenta preko oceanov na drugega. Toda med tem ko znanstveniki in tehniki mrzlično nadaljujejo svoje poskuse, pa imajo tudi poštarji veliko dela. Sovjetski ministrski predsednik Bulganin je takoj po prejemu odgovorov od evropskih in ameriških državnikov znova začel pisati pisma. Najprej je seveda pisal ameriškemu predsedniku Eisenhowerju, nato pa angleškemu ministrskemu predsedniku McMillanu. Adenauerju menda noče več pisati, kajti očividno so nasprotja med Bonnom in Moskvjo glede nemškega združenja vsaj za sedaj nepremostljiva.

Milijoni dolarjev za rakete

Na nove Bulganinove predloge je takoj odgovoril McMillan, ki v smislu tradicionalne angleške politike vedno pripravljen za pogajanja in razgovore za zeleno mizo. V teh imajo Angleži velike izkušnje in ponavadi vedno iz njih izvelejo kaj koristnega zase.

Pa tudi Amerikanci po uspešni izstrelitvi svoje umetne lune „Explorerja“ ali raziskovalca, niso več tako nasprotni razgovorom. Sedaj so že prebrodili najnižjo stopnjo krivulje upada njihovega političnega prestiža zaradi sovjetskih raketnih uspehov in se počutijo nekoliko močnejše. Povrh tega bodo sleherni razgovori dolgo časa trajali. Vprav pred nekaj dnevi je ameriški kongres (parlament) odobril ogromne zneske za raketne poskuse. In dolarji nekaj zaležejo. Zato sedaj Amerika ne vztraja več na pripravljani konferenci zunanjih ministrov, ampak bi se zadovoljila s predhodnimi razgovori po redni diplomatski poti, to je prek poslanikov. Ameriški poslanik v Moskvi Llewellyn Thompson je že dobil navodilo, da povpraša pri sovjetskem zunanjem ministrstvu o predmetih, o katerih sovjetska vlada želi postaviti na dnevni red sestanka „najvišjih“.

Celo glede načrta poljskega zunanjega ministra Rapackega o nevtralnem „brezatomski coni v srednji Evropi“, ki jo je sprva ameriško zunanje ministrstvo v celoti zavrglo, sedaj predsednik Eisenhower ne izključuje več možnosti razgovora tudi o tem načrtu.

Ozadje arabske »sloge«

Nagla združitev Sirije in Egipta v enotno državno telo je opazovalec na Zapadu nekoliko presenetila. Čeprav je panarabsko gibanje staro, doslej preko votlo grmečih gesel o bratstvu vseh Arabcev ni prišlo do kakih konkretnih dejanj. Nasprotno, vsaka arabska država oz. njen vladar, kralj, predsednik, diktator ali karsibodi, je menil, da je on poklican, da izvede zedinjenje ter postane vrhovni poglavar nove skupnosti. Sedaj so pa nenadoma Sirijci Egiptu ponudili priključitev. Počasji prihajajo na dan ozadja tega koraka. Pred nekaj meseci je Sirija sklenila s Sovjetsko zvezo pogodbo o velikem posojilu za razvoj gospodarstva. Šlo je za stotine milijonov rubljev, ki bi — preračunani v dolarje — dali veliko vsoto. Toda sovjetska vlada tega denarja oziroma blaga ni bila obvezana dobaviti takoj, ampak v teku več let. Sirijci bi morali vse svoje načrte za gospodarski razvoj predložiti Moskvi v odobritev in šele nato bi prišel denar, toda ne kaka reka rubljev temveč po kapljicah, vsako leto nekaj malega.

Vsi načrti bi bili izvedeni pod nadzorstvom sovjetskih strokovnjakov, ki bi se tako za stalno ugnzdili v deželi. Sele, ko je bilo treba sporazum praktično izvajati, so se vročeglavni Sirijci zavedli, kje so. Po drugi strani pa je komunistična stranka v deželi vedno bolj dvigala glavo. Sirijska vlada, v kateri sede nacionalisti, a se je v zadnjih mesecih močno nagibala k Sovjetski zvezi v upanju, da na ta način zbudi ljubosumnost Amerike ter tako Washington pripravi do večje darežljivosti, se je sedaj naenkrat znašla v lastni zanki. Zato je bil edini izhod iz te zadrege priključitev k Egiptu, kajti sicer bi Sirija v kratkem postala prava „ljudska demokracija“. Egipt pa ima sedaj še vedno nekaj več možnosti za manevriranje in Nasser je pokazal, da zna bolje nihati med Vzhodom in Zapadom, kajti uspelo mu je, da z Angleži razčisti nekatera najvažnejša gospodarska vprašanja, pa tudi z nekdanjo Sueško družbo pogajanja za odškodnino še tečejo. Povrh tega je v Egiptu komunistična stranka prepovedana in njeni kolovodje sede po zaporih. Tako je prišlo do zedinjenja med Sirijo in Egiptom. Istega večera, ko so po Siriji švigali v nebo ognjemeti, pa je z letalom odpoval v Sovjetsko zvezo voditelj sirijske komunistične stranke z vso družino.

. . . in pri nas v Avstriji

Smučarji so zasenčili politike

Smučarji iz 25 držav, ki so se zbrali v Badgasteinu, da se pomerijo v živahnem boju so pač bili za javnost bolj privlačni kot politiki s svojimi vedno istimi ali podobnimi izjavami. Povrh tega so to bili krepi in mladi fantje in dekleta (nekateri ne le dobre športnice, ampak tudi drugače „žavbrne“ za pogled) in ne ostareli in rejni gospodje, ki se kljub svojim letom in tošči trudijo „za narodov blagor“. Res so zadnji teden ljudje najraje poslušali radijske novice iz Badgasteina o tdkmal za svetovno prvenstvo v alpskem smučanju, po listih si imeli tem tekam posvečene cele strani. Kdor je mogel, je celo sam pohitel v Badgastein, da tam dela gnečo in plačuje težke novce za hrano in prenočišče. Prišli so celo nekateri vodilni politiki, z notranjim ministrom Helmerjem in državnim predsednikom dr. Schärffom na čelu. Čast avstrijske zastave je v glavnem rešil simpatični mladenič iz Kitzbühla Toni Sailer in osvojil znova svetovno prvenstvo v veleslalomu in smuku, a z drugim mestom v slalomu (za Avstrijcem Joslom Riederjem) si je osvojil še prvenstvo v kombinaciji, to je nekaki vsoti vseh treh tekem. S tem je Sailer postal 7-kratni svetovni prvak, olimpijski zmagovalček in ne vem še kaj drugega. Uspeha se ni veselil samo Toni Sailer, ampak vsa Avstrija, kajti le on je vzdržal naš sloves „smuške velesile“, dočim se je ženska ekipa bolj slabo odrezala. Kaj hočemo, pač „nežni spoli“. Kako bo prihodnjič je težko prerokovati, kajti Toni Sailer je po zmagi dejal, da odšel ne bo več tekmoval. Pristavil je še, da se namerava nekoliko bolj posvetiti svojem poklicu. Ni pa povedal kateremu. Preden je zrasla njegova smuška slava je bil klepar (Spengler), toda zadnje čase nastopa tudi kot filmski igralec.

Vatikan je spregovoril

a ne ve se točno kaj, kajti ne v Rimu in ne na Dunaju odgovora Sv. stolice glede av-

strijskega stališča do konkordata iz leta 1934 niso objavili. Po dosedanjih vesteh pa izgleda, da Sv. stolica ni v celoti sprejela stališča avstrijske vlade, ki je hotela konkordat priznati zgolj kot mednarodno pravno veljavno pogodbo, ne pa njeno izvršnost v notranjem državnem območju. Obenem je avstrijska vlada, kot smo že pred časom poročili, izjavila, da želi pogajanja glede spremembe nekaterih določil konkordata, ker so se pač razmere spremenile.

V dunajskih političnih krogih so pri obeh strankah glede vatikanskega odgovora zelo rezervirani. Pač pa je v Celovcu socialistična „Neue Zeit“ postavila vprašanje „ali res Vatikan vztraja pri popolni veljavnosti pogodbe in se torej noče pogajati?“ Vendar iz obširnega članka ni jasno razvideti, kaj je pravzaprav sedaj še res tako zelo sporno, da se ne bi dalo premostiti. Izkušeni opazovalci koroških razmer menijo, da je podvig socialističnega glasila zgolj propagandna poteza v predvolilni dobi, ki naj pokaže, da „rdeči“ le niso svoje barve spremenili v „črno“ in s tem nekoliko potrkali na srca „liberalnih“ in „nacionalnih“ krogov, pri katerih upajo tudi socialisti pri bližnjih volitvah dobiti kak glas.

V resnici je menda tako, da je zadeva glede konkordata med obema strankama v glavnem že dogovorjena stvar. Vprašanje je le, ali bo Vatikan s tem domenkom zadovoljen, kar bodo pa pokazala pogajanja, ki so napovedana za bližnjo bodočnost.

Spomin na temno preteklost

je s svarilnim glasom obudil podkanceler dr. Pittermann, ki je obletnici 12. februarja 1934 (ko je izbruhnil socialistični puč proti dr. Dollfußu) posvetil zelo pomirjevalen govor. V njem je naglašal, da do kaj takega ne sme nikdar več priti ter da nam je prav 12. februar opomin, da moramo vsi v državi složno sodelovati, kar je temelj prave demokracije. Vsi pa s podkancelerjevim govorom niso bili zadovoljni, kajti nekateri menijo, da bi potem morala vladati v Avstriji „večna koalicija“. Pravijo, da je demokracija tudi tam, kjer je ena stranka na vladi, druga pa v opoziciji, kot n. pr. na Angleškem in da tam ni prišlo in ni nevarnosti, da bi prišlo do — dogodkov 12. februarja. Menijo, da bi to bila šele res prava demokracija?

Obeta se nam podražitev

nekaterih najvažnejših dobrin v gospodarstvu. Tako bo paritetna komisija za cene razpravljala v kratkem o povišanju cen gorilnega olja (Heizöl), prav tako pa name ravajo zvišati cene električnemu toku, plinu ter prevoznine na železnicah. Vso zadevo sedaj še preučujejo strokovnjaki, ki bi radi dosegli nekaj, kar se ne da doseči: namreč, da bi bil volk sit koza pa cela. To je: cene bi se naj zvišale, ljudem bi se pa naj to zvišanje nič ne poznalo.

Pri nas na Koroškem

pa prihaja v tek volilna borba za občinske volitve, ki bodo dne 2. marca. Ni je bilo kmečke hiše, ki minuli teden ne bi dobila čedne knjižice, ki opisuje blagodat starostnega zavarovanja za samostojne poklice (med katere spadajo tudi kmetje), čeprav ustrezní izvršni zakon, ki bo celo reč šele točno in dokončno določil, še sploh ni izšel. Vse ugodnosti za kmete je izbojeval zvezni kancler Raab, s pomočjo svoje stranke OeVP. Namen te knjižice je jasen. Socialisti doslej še niso prišli na dan s svojimi volilnimi gesli, a kazno je, da na tihem že bašejo svoje propagandne topiče.

Kakšne so plače poslancev

Pred kratkim je bilo po časopisju precej govora o plačah poslancev avstrijskega državnega zbora (parlamenta). Nekateri so menili, da so le-te previsoke, drugi pa, da prenizke, med slednjimi je bila seveda večina poslancev. Avstrijski Gallupov institut, to je ustanova, ki s posebnimi vprašalnimi polami ugotavlja javno mnenje po vzorcu Gallupovega instituta v Ameriki, je izvedla o tej zadevi posebno anketo, ki je dala nekatere nepričakovane rezultate.

Pozvedovanje omenjenega instituta je ugotovilo, da 16 odstotkov vprašanih oseb iz vseh slojev prebivalstva sploh ni vedelo koliko znaša plača poslanca, nadaljnjih 16 odstotkov je menilo, da znaša 11 tisoč šilingov. Dobrih 25 odstotkov izprašancev je bilo mnenja, da je neke med 5 in 7 tisoč šilingov, 22 odstotkov je privoščilo poslancem plače med 7 do 9 tisoč šilingov in 11 odstotkov jih je bilo mnenja, da je 5 tisoč šil. itak preveč za delo, ki ga opravljajo, dočim je prav tako 11 odstotkov

bilo mnenja, da je celo 11 tisoč šil. premalo.

Plača poslanca državnega zbora, ki je prosta davkov (Steuerfreier Bezug), znaša 9380 šilingov.

Po starostni sestavi so se odgovori ljudi med 18 in 27 letom še najbolj približali dejanski številki, dočim so starejši letniki poslancem prisodili manjše plače.

Na vprašanje, o katerih zadevah bi pisali poslanec, da bi jim posvetili svojo glavno pozornost, je dobil institut naslednje odgovore: 19 odstotkov izprašancev je bilo mnenja, da bi se naj poslanci predvsem brigali za cene in plače prebivalstva, 8 odstotkov bi zahtevalo zvišanje rent ter prispevkov za stanovanjsko izgradnjo, 4 odstotki za dobro družinsko politiko, nadaljnih 4 odstotki so menili, da bi se morali poslanci bolj brigati za svoje volilce, 9 odstotkov pa je bilo mnenja, da sploh nima pomena poslancem pisariti . . .

SLOVENC

doma in po svetu

Francoz o slovenskih slikarjih

Na svojem potovanju po Jugoslaviji je Jean Cassou, direktor francoskega muzeja moderne umetnosti v Parizu, obiskal tudi Ljubljano. Cassou ni samo umetnostni strokovnjak, ampak tudi eden izmed najvidnejših sodobnih francoskih pisateljev.

Med drugim si je ogledal stalno razstavo slovenskega slikarstva v Moderni galeriji. V spominsko knjigo je zapisal naslednje: „Na tem mestu bi hotel slovenskim prijateljem izraziti doživet in rahlo čuten užitek, ki sem ga imel ob prvem stiku s slikarstvom njihove dežele. Njegova najbolj značilna poteza se mi zdi nežna in plemenita skromnost. Skromnost, to odliko mikavnosti in subtilne poezije, začutimo že v šoli slovenskih impresionistov, kateri je tako težko določiti mesto v evropskem impresionizmu in ki se kaže kot izvirni in skladen pojav, kot nekaj čisto posebnega.“

Svoje vtise o slovenski prestolnici je nekemu novinarju opisal takole:

„Slovenija in Ljubljana sta me presenetili. Njun originalni duh in barva. Še se bom vrnil,“ je dejal ob slovesu.

„Opernball“ na Dunaju v znamenju vrtnic

„Operni ples“ ali „Opernball“, ki se vrši vsakokrat na „debeli četrtek“, bo letos posebno slovesen. Prišli bodo gostje vseh vetrov, pa tudi vsi predstavniki javnega življenja z državnim predsednikom na čelu bodo ta večer prihiteli v dvorano prenovljene opernega gledališča. Že teden dni prej so bile vse mize oddane. Ples bo odprt s „Polonaise“, v kateri bo 174 parov, sama mlada dekleta in fantje iz najboljših dunajske družbe, stopilo v dvorano. Prva štiri dekleta, ki bodo s tem slovesno vpeljana v družbo, bodo „hčere umetnikov“, namreč iz družin Dermota, Degischer, Nicoletti in Hörbiger. Imena so dovolj znana, posebno priljubljen pa je v prestolnici g. Anton Dermota, komorni pevec na Dunaju, rojak iz Kmanec gorice.

Za ta ples so naročili veliko količino vrtnic iz Italije, kajti bo v znamenju Straussovega valčka „Rože z juga“, poroča nadalje dunajska „Presse“.

Slovenski umetniki v Trstu se uveljavljajo

Uprava najprezentativnejše italijanske umetnostne razstave „Biennale“ v Benetkah je letos iz Trsta povabila k sodelovanju na razstavi samo dva umetnika, od katerih je eden Slovenec; je to slikar Lojze Spalac, o katerem smo v našem listu že večkrat poročali. Lani je z velikim uspehom razstavljaj v Parizu in v Tokiu.

V tržaški mestni galeriji sta v zadnjem času razstavljala kar dva slovenska slikarja. Najprej je predstavil občinstvu svoja dela slikar Jože Cesar, minuli teden pa je po zaključku njegove lepo uspele razstave stopil pred javnost slikar Avrelij Lukežič.

Gallusov mladinski zbor v Buenos Airesu

V slovenski kapeli v ulici Ramon Falcon so verniki v nedeljo dne 19. januarja doživeli prijetno presenečenje. Pri maši je ubrano prepeval mladinski pevski zbor društva „Gallus“. To pevsko društvo, ki si je nadelo ime po slovečem slovenskem polifoničnem skladatelju Jakobu Petelinu-Gallusu, že več let vneta goji slovensko petje v Argentini in ga je v nad vse dostojni meri že nekajkrat predstavilo tudi argentinski javnosti. Sedaj je bil ustanovljen poseben mladinski zbor iz šolarjev, tako da je društvu tudi za bodočnost zagotovljen dober naraščaj, kar je pokazal tudi pevski koncert pri maši.

Iz Brazilije na obisk v Argentino

„Za božične in novoletne praznike je prišel na obisk k prijateljskim družinam v Buenos Aires, (prestonica Argentine, op. ur.) g. ing. Bavdaš, znani strokovnjak v San Paulu v Braziliji, kjer se je proslavil že z več monumentalnimi stavbami,“ beremo v „Svobodni Sloveniji“ iz Buenos Airesa.

Zbirka za spomenik pesniku I. Zormanu

Akcija za postavitev spomenika prerano umrlemu pesniku Ivanu Zormanu, ki je pred nekaj meseci za večno zatisnil oči v Clevelandu, dobro napreduje. Pokojnik si je veliko prizadeval za gojitve slovenske pesmi med našimi rojaki v Združenih državah ter za širjenje slovenske kulture med angleško javnostjo v Ameriki. Na pozive pripravljalega odbora v slovenskem časopisju v Ameriki se je odzval z večjim darom tudi g. Frank Lausche, senator v Washingtonu, ki je slovenskega rodu in ga je s pokojnikom vezalo tudi osebno prijateljstvo.

Oče in sin športna prvaka v Angliji

Prvenstvo v vodnih skokih za severovzhodno Anglijo si je osvojil slovenski rojak H. Belaj, ki živi v Bradfordu, kljub temu, da mož ni več baš med najmlajšimi športniki. To dokazuje dejstvo, da je v isti tekmi nastopil tudi njegov 17-letni sin, ki je zasedel tretje mesto.

Ob 200-letnici rojstva Valentina Vodnika

Iz prvega slovenskega časopisa

Dne 3. februarja je poteklo 200 let odkar se je rodil prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik. On je zapel Slovencev pesem o zemlji, ki „je zdrava“, ki jo „ruda, kupčija rede“ ter na njej bivajo ljudje bistre glave. Vodnik pa je bil tudi prvi slovenski novinar, kajti on je začel izdajati prvi slovenski časnik „Ljubljanske novice“. Lepi jubilej so v Ljubljani, pesnikovem rojstnem mestu, proslavili v Narodnem gledališču s predstavo Kreftove igre „Kranjski komedijantje“. Kratek nagovor o Vodniku in njegovem delu je imel predsednik društva slovenskih književnikov, pesnik Mile Klopčič. Naslednji dan je bila spominska slovesnost pred spomenikom na trgu, ki nosi Vodnikovo ime. V dvesto letih je slovenska kultura prehodila dolgo pot in se visoko povzpela, a izpolnila se je tudi Vodnikova beseda, ko je skromni mož zapel o sebi: „Ne hčere ne sina po meni ne bo, dovolj je spomina, me pesmi pojo!“

Baron Žiga Zois je začel prvi slovenski list

Da priključimo spomin na tega moža, bomo toplot nekoliko pobrskali po „Ljubljanskih novicah“, ki so izšle prvič v letu 1797, to je pred 160 leti. Izhajale so štiri leta, v začetku po drakrat na teden, kasneje samo enkrat tedensko. Bil je to prvi slovenski list. Začel je izhajati na pobudo barona Žige Zoisa, prvobornika slovenskega preporoda. Časi za izdajanje slovenskega časopisa so pa bili takrat prav malo ugodni. Slovenski jezik še ni bil toliko izpolnjen, da bi zlahka služil za potrebe časopisa, kajti stali smo takrat šele na pragu slovenskega preporoda ter rasti slovenske narodne in kulturne zavesti. Pa tudi tiskarji niso bili večji slovenščine in zato jim je delo šlo počasi od rok. Bralcev je seveda bilo malo. Ni še bilo splošne šolske obveznosti, a v tedaj obstoječih redkih šolah so poučevali samo nemščino.

In kljub temu je list začel izhajati. Štiri leta je vztrajal. Novice so bile v primeri z današnjimi slovenskimi listi zelo skromne. Vsaka številka je imela po šest do 8 strani malega formata v velikosti 10x16 cm, torej nekako kot format Mohorjevih knjig. Tiskano besedilo ene cele številke „Novic“ bi spravi na približno eno stran našega „Tednika“. Kljub malemu prostoru pa je Vodnik poskušal svojim bralcem nuditi čim več novic ter zanimivega branja. List je seveda prinašal tudi uradne objave, razglase, novice iz domačih krajev, poročal je o dogodkih v svetu, prinašal poljudne članke o gospodarskih, tehničnih in zdravniških novostih, objavljaj je cene žita in v literiji izrečane številke, anekdote, pesmi, poročila o knjigah. Vodnik je uvedel celo reklamne oglase in osmrtnice.

Vodnik je „štumpasto pero v štero vzel“

Sam Vodnik pravi, da mu je baron Zois „štumpasto pero v štero posodil“. Ljubljana je tako dobila poleg dveh nemških listov še tretjega, slovenskega. Kljub veliki kulturni zamudi je prvi slovenski list izšel le 6 let za prvim srbskim, a celih 38 let pred prvim hrvatskim časopisom.

Že pri nastovu se je pokazalo, kako je Vodnik pravilno razumel svojo nalogo. Ni hotel dati časopisu naslova „Ljubljanske kajtinge“, kot so nekateri hoteli, ampak je rekel „Novice“ naj bodo, ker tudi „drugi Slovenci kajtinge imenujejo novine“. V prvih številkah je zapisal, da hoče naš „jezik

čeden narediti“. Nekemu dopisniku pa je odgovoril: „Novina pomeni pri nas novo njivo“.

Na tej „novi njivi“ je Vodnik oraj z vso močjo in z veliko ljubeznijo. Kmalu je pokazal, da je v resnici rojen novinar. Pri sluhnil je svojemu času ter o njem pričal. Bil je to razburkan čas vojn in prekucij, zato mu snovi ni manjkalo. Vendar delo ni bilo lahko, kajti ni imel na razpolago virov, kot jih imajo dandanes novinarji. Ni še bilo poročevalskih služb, časopisnih agencij in podobnih ustanov.

Francozi gonijo cesarja Fronca

Poleg pisanja je moral opravljati tudi vsa tehnična dela kot korigiranje „stavka“, da ne govorimo o popravljanju in prikrojevanju dopisov.

Listu se pozna uredniškova osebnost, kajti večkrat se med prozo znajde kitica kot na primer v letniku 1797:

Terka nam Francoz na vrata,
dobri Fronc za nas skerbi,
pošlje svojga ljubga brata,
Korel rešit nas hiti.

„Francoz“ je Napoleon, ki je takrat vihral po Evropi, „dobri Fronc“ je cesar Franc I., „Korel“ pa je nadvojvoda Karl, cesarjev brat in vrhovni poveljnik avstrijskih vojsk.

Vse skupaj pa ni nič pomagalo, kajti Francozi so zasedli Ljubljano in Vodnik, ki je tudi pod avstrijsko vladavino večkrat prikrito namignil, da se navdušuje za ideje francoske revolucije, je potem zapel „Ilirija oživljena“, hvalnico na svobodo in znanilko slovenskega preporoda.

Zanimive so dnevne novice. Tako poroča, da je Napoleon prespal v Ljubljani v

škofijskem dvorcu, nato pa se je podal v Trst, kjer se je kopal v morju. Vodnik ga je v Ljubljani videl, a zdel se mu je nekako „bledičen“. In kljub temu se je pred njim tresla vsa Evropa.

Tržačane je Napoleonov obisk zelo drago stal. Naložij je mestu milijon dukatov globe, polovico so jo morali plačati v zlatu, drugo polovico pa v blagu. Tako so med drugim morali speči „sto tavžent hlebov kruha“ za francoske vojake. Tržačani so se zato začeli kmalu Francozom upirati in zanetili upor tudi v Istri. Zato so bili pozneje, ko je jela Napoleonova zvezda bledeti in so se cesarski povrnili, so bili Tržačani prvi pohvaljeni, a dukatov, ki jih je Napoleon pobral, pač niso nikdar več dobili nazaj.

Takrat je beneška republika, ki je svoj čas bila prva sila v Sredozemlju, začela vidno propadati. Habsburžani so to priliko spretno izkoristili in zasedli Istro. Naš Vodnik, ki je kot pravi sin svoje kranjske zemlje črtil laške Benečane, si seveda ni pustil vzeti te dobrodošle prilike. Tako poroča, da v letu 1797 ni bilo v Benetkah tradicionalne poroke doža z morjem. Dož je bil nekaj vladar beneške mestne republike. Vprav po morju so Benečani kot trgovci in vojaki prišli do moči in bogastva. Zato je ta obred simbolično predstavljal zvezo mesta z morjem. Vodnik zbadljivo pripominja: „Letas ta poroka ni bila držana; ne glejda jo Benečani, da jim morje korbico nazaj ne pošlje, ki so mu jo dajati začeli.“

Vojsko med Avstrijci in Benečani pa takole veselo opiše: „Vojska je bila ena muzika. Francozi so na škant godli estrajharji na bas, benečani so začeli plesati; tedaj bodo oni v gosle dajali.“ Res so cesarski prepodili Benečane iz Istre in zasedli Koper. Vodnik sporoča svojim bralcem, da „cesarski puntarje klofat mislejo“. In ker bo beneška Istra „pod Cesarja prišla, bodo naši tovarniki po sladki marsanin hodili.“

Nova slovenska izvirna knjiga

(Vinko Beličič: Dokler je dan)

Pred kratkim je v Trstu izšla knjiga kratkih zgodb in črtic z naslovom „Dokler je dan“. Spisal jo je Vinko Beličič. Petnajst kratkih sestavkov, toda ko si prebral enega, te objame želja, da obrneš stran in začneš brati naslednjega.

V teh kratkih zgodbah je Beličič izpel svojo pesem bolečine. Bolečina človeka, čigar duh se dviga v čiste višine plemenite ljubezni ter pristne človečnosti, kot jo moreta roditi le iskrenost in doživeta vera, ki ga pa po drugi strani življenje priklepa na tla. Mimo vseh malih kompromisov življenja, preko težav, bridkosti, razočaranja, se mu ob spominu na turo na Ojstrnik odpre velika vizija, ki pa ni vizija apokaliptičnih jezdecev in ogenj bruhaajočih konj: „Ni čuti ne človeka, ne motorja, konji stoje čvrsto in negibno, počivajo nad stikališčem treh rodov, glave so jim zblížane, gorkota vdanosti in zapeljivosti je razlita nad njimi, ko samotni beli oblaki naglo plavajo po azurnem nebu.“ — Toda „daleč je Ojstrnik, daleč poletje; a dežela onstran gozda se odmika in manjša, zarja njenega neba je vsak dan milejša.“ — Jezik je kot brušen kristal.

Beličičeve črtice so pa tudi pretresljiv dokument vojne in povojne dobe, vendar nam jo pisatelj pokazuje oplemeniten skozi prizmo pesniške duše. Ob spominih na leta groze mu sili trda beseda pod pero, toda Beličič jo odžene: „Beseda, vrni se tja, od kod sem te priklkal: vrni se v dno srca. Zakaj meni se že tresejo ustnice, že mi nekaj sili proti očem! Vrni se, trda beseda in se raztali, zakaj ma-

ščevalnost je mati novega sovraštva in nove krvi, svet pa je potreben ljubezni.“

Že Prešeren je zapel, da sta nesreča in trpljenje vir pevčeve pesmi in tako je tudi pri Beličiču. Iz Trsta pohaja na kraško planoto ter v duhu gleda svet onstran, tam kjer šume gozdovi, kjer ga je vzbujala siromašna, a ljubeča mati, v dobroti in ljubezni; izgubljeni raj mladosti, ki ga ni več. Ob prebiranju Beličičeve knjige se človek nehoti spomni na Papinijeve črtice iz zadnjih njegovih let, in ob z ljubeznijo ožarjeni podobi matere v Beličičevi rodni Beli krajini, vstane pred očmi Cankar; Cankar iz časa Podob iz sanj. V primeri z njima pa je Beličič drugačna, notranje uravnovešena narava. Njegovo iskanje ni dinamično, sunkovito, ne pada iz enega nasprotja v drugega, kot pri teh dveh velikih iskalcih večne Resnice, temveč gre po jasni, začrtani poti. Vendar veje iz Beličičevih prav tako iskrena, silovita, čeprav strogo zadrževana volja do polnega spoznanja zadnje Resnice, zato grebe vedno globlje in globlje v svojo dušo.

Nek slovenski list je v svoji kritiki zapisal, da je izid Beličičeve zbirke črtic najpomembnejši dogodek v izvirni književnosti povojne dobe. Gotovo nam je ta čas še preblizu, da bi mogli o njem izreči dokončno sodbo, vendar je prav gotovo, da si v slovenski književnosti prav te dobe brez Beličičeve knjige ne bo moč misliti.

P. S.: Knjigo „Dokler je dan“ lahko naročite pri upravi „Našega tednika-Kronike“, Cena je 20.— šil.

Nadalje beremo v „Novicah“, da so Angleži Francozom „uni dan na morju eno za uho dali“, ker so pripravljali napad na Gibraltar. Tega so pozneje napadli in osvojili Angleži sami. V Parizu „puntarije in nepokoja še ni konec“, na Irskem, kje so Angleži tlačili Irce, pa „ropanja, boja in v ječo potegovanja“ tudi ne.

Kadar pa ni imel tako razburljivih novic, pa je pripovedoval o hudi uri, ko se je „zadnje soboto nebo vsrdilo in ob treh popoldne treskat začelo. Treščilo je na šentpeterskem predmestju v eno hišo, kjer je dve ženske malo poškodovale, vendar sta že obe zdrave.“

Takrat so bili časi hude cenzure in urednik Vodnik je moral gledati, da je vedno na strani „prave“ oblasti. Tako je v času, ko se je zmaga nagibala Avstrijcem, trdil, da Francozom „sam hudič pomaga“.

Kljub takim neizogibnim stranpotem pa je Vodnik štiri leta dajal svojo srčno kri „Novicam.“ Toda čas še ni bil dozorel in ker je število naročnikov zelo padlo, je list končno moral prenehati. Toda opravi je veliko delo. Bilo je položeno seme, ki je preživelo Napoleona, cesarja Fronca in vse njegove naslednike, vzklilo je in zrastle v mogočno drevo slovenske kulture.

Kaj je dialektični materializem

Dialektični materializem je miselna metoda, s katero komunisti grade svoj nazor o svetu, človeški družbi in življenju. Stvar je zelo komplicirana in polna nasprotij, posebno za preprostega človeka. Tako sta pred kratkim prišla v neki državi, kjer vlada „ljudska demokracija“, dva vernika k svojem župniku ter ga vprašala: „Kaj je dialektični materializem?“

Župnik se je zamislil in je čez nekaj časa namesto odgovora začel pripovedovati naslednjo zgodbo: „Dva romarja prideta k meni in me prosita za prenočišče. Eden je snažen, drugi pa je umazan. Najprej ponudim obema kopel, da se očedita. Kaj mislita, kateri izmed obeh se je res okopal?“ „Umazani romar“, sta odgovorila vernika.

„Napačno“, je odvrnil župnik. „Okopal se je snažni, kajti on ljubi red in snago in zanj najprej poskrbi. Umazanec pa je na svojo umazanijo navajen in se ne meni za čistočo. Ali sedaj razumete, kaj je dialektični materializem?“

Vernika sta obotavljajoče zmajevala z glavama.

„Dobro pazita sedaj,“ je povzel župnik in jima od začetka do konca še enkrat povedal isto zgodbo ter zastavil isto vprašanje. Oba vernika sta sedaj brez obotavljanja odgovorila, da se je okopal čisti romar.

„Zopet narobe,“ je odvrnil župnik. „Vendar umazanec, kajti on je bil potreben kopeli, dočim je bil snažni itak čist!“

Vsa prepadena sta vernika spet majala z glavama. Župnik jima je še enkrat ponovil vso zgodbo. Vernika sta hotela toplot biti prebrisana in odgovorila: „Oba romarja sta se okopala.“

Toda župnik spet ni bil zadovoljen in odvrnil: „Nobeden se ni okopal. Čisti zato ne, ker je bil itak čist, umazanec pa zato ne, ker se v umazaniji najbolje počuti. Vidita, to je dialektični materializem. Vsakokrat drugače, kakor mu pač trenutno prija in kaže,“ je zaključil župnik svoj nauk.

FRAN ERJAVEC, Pariz:

175

KOROŠKI SLOVENCII. DEL

Dediščina, ki jo je bil prevzel za bratom, je bila kaj žalostna. Jožefova reformna nestrpnost je pritirala državo na znotraj na prag revolucije, a na zunaj mu je zapustil vojno s Turki, ki je izčrpavala vse notranje sile države, povrhu je pa divjala že velika francoska revolucija, ki je vedno glasneje odmevala tudi po ostali Evropi. Tako je bil novi vladar postavljen takoj pred najtežja notranja in zunanja vprašanja, ki so vsa zahtevala takojšnjih rešitev.

Glede na vse to je Leopold najprej izboljšal odnose z drugimi vodilnimi državami, zlasti s Prusijo, ki je grozila izriniti avstrijsko-turško vojno in še sama zopet napasti Avstrijo, razen tega se pa še okoristiti z novo delitvijo Poljske. Toda pruskega kralja Friderika Viljema je začela že tedaj vedno bolj skrbeti francoska revolucija in, ko je videl, da se je bila Avstrija že izkopalja iz prvih težav na Nizozemskem in na Madžarskem, je začel sam iskati zblížanje z Avstrijo. Leopold II. je sam celo odobral prve ukrepe francoske revolucije in ni čutil nobene nevarnosti od nje za svojo državo, vendar je smatral, da je postala dotedanja zveza s Francijo brez vrednosti, zato je rad sprejel angleško posredovanje in se že spomladi l. 1791. pomiril s Prusijo, zlasti radi podle ruske zavojevalne politike napram nesrečni Poljski. Dne

4. VIII. 1791. je sklenil v Sistovi še mir s Turki (mirovna pogajanja je vodil koroški baron Herbert). Ta je dosegel le par neznatnih mejnih popravkov na bosanski meji, povzročil pa novo globoko razočaranje Srbov proti verolomni „cesariji“.

Da reši dinastično dediščino, je bil celó proti svoji volji prisiljen pomiriti se s plemstvom in v znatni meri zadovoljiti dežele v njih odporu proti dunajskemu centralizmu. Takoj je zato zrahljal brezdušni centralizem in je mesto jožefinskega „združenega dvornega urada“ vzpostavil zopet „češko-avstrijsko dvorno pisarno“ ter posebne dvorne pisarne za Galicijo, Sedmograško in Srbsko Vojvodino („ilirsko“). Zlasti nujno je bilo pa pomirjenje Ogrske, kjer je igralo navzlic vsem Jožefovim reformam fevdalno plemstvo še vedno odločilno vlogo. Da zadovolji „liberalne“ Madžare in Hrvate, je izdal takoj po nastopu svoje vlade razglas, s katerim se je zavezal spoštovati vse stare ogrsko-hrvatske „ustavne svoboščine“, kar je pa praktično pomenjalo to, da je izročil proti svoji resnični volji tamošnje kmete vnovič na milost in nemilost skrajno nesocialnemu madžarskemu in hrvatskemu fevdalnemu plemstvu, ogrske nemadžarske narode pa ravno tedaj porajajočemu se madžarskemu šovinizmu.

Stanove avstrijskih dežel je bila Jožefova vladavina že tako strla, da sploh niso bili več zmožni za kak resnejši odpor, toda po Jožefovi smrti jih je madžarski zgled vendarle zopet nekoliko opogumil, da so zahtevali tudi oni zopetno vzpostavitev starih deželnih samouprav. Koroški stanovni so prosili novega cesarja že v marcu

l. 1790., ko je po bratovi smrti potoval iz Italije skozi Koroško na Dunaj, naj loči Koroško od Gradca in ji vrne staro samoupravo, kar jim je bil že tedaj obljubljen že dne 27. VIII. 1790. tudi deloma izvršil. Kmalu nato je pa celo sam pozval vse dežele, naj mu svobodno izrazijo svoje želje. Ob tej priliki je prišla vnovič do glasnega izraza stara koroško - kranjsko - štajerska vzajemnost, kajti stanovni vseh treh notranjeavstrijskih dežel so predložili že poleti l. 1790. novemu cesarju pomenice, ki so bile v svojih bistvenih delih enake in so nam pač najzgovornejša pričra reakcionarnega duha, ki je še vedno preveval fevdalno plemstvo. V njih so zahtevali obnovev vseh starih deželnih in stanovskih privilegijev in ukinitvev vseh terezijanskih in jožefinskih zakonov, ki so utesnjevali nekdanje pravice stanov, zlasti glede deželne uprave, vzpostavitev deželnih glavarstev, podeljevanje vseh važnejših služb domačinom, spremembo sodnega reda in odpravo enakosti plemstva s „sodrgo“ pred kazenskim zakonom, preklic „krivičnih“ davčnih zakonov in državljanskega zakonika, ukinitvev vseh ljudskih šol (trivialk) po kmetih, češ da potrebam ljudstva popolnoma zadostujejo le šole po mestih in trgih, toda še pri teh naj se odpravi šolska obveznost itd., skratka: zahtevali so na vseh področjih povratek na stanje, kakršno je vladalo še pred Marijo Terezijo. Tudi že močno okrepljeno meščanstvo je ob tej priliki zahtevalo povečanje števila svojih zastopnikov v deželnih zborih, proti čemer so pa stanovni ogorčeno protestirali, češ da bi pomenjalo to „zamlitev“ zanje.

GORENČE

Na god sv. Neže se je nenadoma, toda spreviden, v starosti 75 let za vedno poslovil od nas Franc Brumnik, pd. šadlarjev oče v Srednji vasi. Tiho je živel med nami in tiho odšel. Na njegovi zadnji poti so ga spremljali poleg sinov duhovnikov, domači g. župnik Murn, g. Pirker iz Rude, g. Marktl iz Rožeka, g. Skorjanc iz Sveč in lepo število domačinov, ki se novega snega in mraza niso zbal.

Gospod Marktl je v pogrebnem govoru narisal faranom krščansko življenje kot najlepšo pripravo na večnost. Cerkveni zbor mu je pod vodstvom gdč. Marije na domu, v cerkvi in na grobu zapel v slovo. Blagi šadlarjev oče, počivaj v Bogu!

KAZAZE

Naša nadobudna mladina „Landjugend“, je imela v nedeljo dne 2. februarja t. l. v gostilni Ilgo „bal“. Med plesom je bilo škofovih natakarič ukradenih 400 S, ko je z mladostniki rajala. Orožniki pa imajo opravka, da tatiča izsledijo. Mislimo, da bi oko postave imelo večkrat dolžnost pogledati, kaj počnejo mladostniki v takih lokalih, če že starši nič ne storijo. Ali so postave samo za to, da se prelamljajo? Zanimivo je, da je izginila s stene tablica, na kateri je bilo napisano, da se mladostnikom ne sme dajati alkoholnih pijač. Gostilničarju je seveda samo na tem, da čim več izkupi, da se pa mladina kviri, to pa vidijo redki.

STRPNA VES

V soboto zjutraj, dne 25. januarja je šla mala Erika gledat na starega očeta. Nekako čudno se ji je zdelo, da leži preko stranice in nič ne reče. Na žalost pa je ugotovila, da so oče mrtvi, zadela jih je ponoči kap. Dalj časa so že bolehal, bili sprevideni s sv. zakramenti, za Božič so sprejeli še sv. obhajilo — pa je bilo obenem tudi popotnica v večnost.

Srčna vodenica jih je mučila že dalj časa in tako je bila nagla smrt neizogibna, ker so imeli slabo srce. Mrtvaški bratje so jih spremljali na zadnji poti. Pogreba so se udeležili posebno močje iz Strpne vasi. Preč. g. župnik Picej so vodili žalni sprevod ob navzočnosti preč. g. župnika J. Verhnjaka, ki so darovali mašo - zadušnico za rajnega očeta. Pevci so zapeli pri odprtem grobu dve žalostinki v slovo pod vodstvom gospe Pepce Sadjak, žene našega organista, ki je radi dela bil zadržan. Sorodnikom naše sožalje. Rajni oče, naj počivajo v miru!

BLATO

Dne 22. januarja je umrl okrog 4 zjutraj Kaspar Supan, po domače Črncev Miha. Rajni Miha je bil že 13 let pri Črncu in je pomagal gospodariti pri Črncu. Dve sestrji Tila in boleha Lenka nista bili zmožni vseh moških del sami, tako je prišel Miha za hlapca in se je celih 13 let držal ene kmečke hiše. Rajni Miha je bil rojen 17. decembra 1902 v Zagorju ob Savi v Jugoslaviji. Ni imel nobenih znakov na sebi, po katerih drugače sodimo, da bi lahko zadela človeka kap, in vendar ga je zadela in je hitro, nenadoma brez vsake tolažbe domačih

ZILJAN.

Svet se spreminja - in mi se moramo z njim

IV.

(Konec)

Prvi dokaz zdrave stanovske skupnosti bo treba dokazati pri bodočih občinskih volitvah. Z glasovnico v roki dokažimo, kmetje, na naših tleh, kjer so predniki naši to zemljo zasedli, ko je bila prazna. Po številu močnejši narodi so med preseljevanjem narodov v 6. in 7. stoletju šli mimo teh pokrajin, ker so hoteli pridobiti vlado v bolj važnih, gospodarsko bolj urejenih, južnih krajih.

Pač pa so ostali tu, kmetijskega dela in iztrebljenja gozdnih in drugih pustih navajeni slovenski rodovi iz severa in juga in prevzeli to prej mnogo večje ozemlje v svojo lastno gospodarsko predelavo. Šele pozneje, ko so se borili proti napadom divjih Obrov ramo ob rami z nemškim narodom Bavarcev in ko so, skupaj z razširjevalci krščanske vere, prihajali tudi ustanovitelji raznih samostanov in cerkva iz severa na naše ozemlje, se je začel tudi dotok nemškega naroda, ki se je tekom zadnjih tisoč let s pomočjo plemstva, gradov in vlad tako povečal, da nam je samo še to ostalo, kar imamo sedaj še vedno v naši kmečki oblasti in kar pogumno branimo že več stoletij. Letos pa se nam da spet možnost, da se postavimo za naše stanovske kmečke pravice.

Vsi drugi stanovi imajo svoja združenja, vsi so stanovsko zavarovani, vsi stanovi se

Pri nas na Koroškem

umrl; tudi gospoda župnika mu niso mogli poklicati, kajti zvečer je šel zdrav in dobre volje k počitku, saj je prej še prečital Nedeljo — zjutraj pa so našli mrtvega v postelji. Ko je ob božičnih praznikih sprejel sv. zakramente v Pliberku, pač ni slutil, da bo tudi zadnja popotnica v večnost. Tako je v 55 letih končal svoje zemeljsko življenje. V petek, dne 24. januarja smo ga položili k zadnjemu počitku na šmihelskem pokopališču. Rajni naj počiva v miru.

SMIHEL PRI PLIBERKU

Sigiju in Gretki Kralj se je rodila deklica. To je bilo prvo rojstvo v tem letu v naši fari. Pri krstu so ji dali ime Veronika. Botra sta bila Peter Vauče in Helena Lah.

Gonovec: Angela Dobnik je prinesla h krstu deklico Marije Kačnik. Pri krstu so ji dali ime Neža.

Dolinčič: Tomažu Podlesnik in Tereziji, roj. Gutovnik, pd. Travnja, se je rodil deček. Krstili so ga za Manfreda. Botri so bili Robert in Antonija Lamprecht iz Mežice. Ker se krsta sami niso mogli udeležiti, so poslali namestnike Ivana Podlesnik in Elizabeto Šart, iz Loma in Št. Danijela.

SELE

Kakšna novost je bila pred dobrimi tridesetimi leti, ko smo dobili prve radio-sprejemne aparate. Vse je drlo skupaj iz radovednosti, kako se slišijo glasovi in zvoki iz tako oddaljenih mest. Zdaj je radio-sprejemnik že skoro v vsaki hiši kot nekaj samo ob sebi umevnega. Senzacija pa je televizijski aparat za gledanje iz daljave, ki ga imajo v gostilni pri Faljeju, taka zelo privlačna stvar, okoli katere se zbira staro in mlado. Svet res hitro napreduje. Morda bodo sedanjí otroci čez leta lahko poleteli na izlet na lunol?

V nedeljo 9. februarja nas je obiskal naš dobri znanec č. g. novomašnik Janez Markic iz Globasnice, da nam je delil novomašniški blagoslov. Kmalu bo nastopil dušnopastirsko službo med brati na jugu. Želimo mu tam bogatih uspehov, a nas Korošcev naj nikar ne pozabi!

Naš vrlj Francej Čertov si je pred tremi tedni pri smučanju zlomil nogo in se zdravi v celovski bolnici. Naj kmalu ozdravi, da nas bo spet razveseljeval s petjem in kot igralec na odru!

ŽELINJE

Iz Zelinj in okolice smo v zadnjih tednih prejeli vrsto dopisov, ki se pečajo v bistvu vsi z istim vprašanjem. Enega teh dopisov objavljamo v naslednjem (opomb. ured.).

Stopili smo v novo leto in kakor je običajno smo slišali na Novega leta dan zopet v cerkvi statistiko preteklega leta. Napeli

smo ušesa, da ja ne bi kako številko preslišali. Toda kaj je to? Ko so nam naš dušni pastir prebrali evangelij v obeh jezikih, so se naenkrat začeli sklicevati na našo mladino, ki baje ne zna slovensko in so nam zaradi tega kratkomalo prebrali statistiko samo v nemškem jeziku. Vpletli pa so jo kar med nemško pridigo.

K temu bi imeli pripomniti: razumevanje slovenskega jezika naši mladini ne dela takih težav, kakor se to čestokrat naglašja. Težko se pa izražajo v slovenskem jeziku naš dušni pastir in je zato jasno, da slišimo iz njih ust samo toliko slovenskega, kar je pač najnujnejše. Ljudje, posebno starejši, so se nad tem zgražali. Celo leto so hodili v cerkev in živeli s Cerkvijo, ob koncu leta pa niso bili niti toliko vredni, da bi se jim v domačem, razumljivem jeziku povedalo kaj in kako.

Glede vsebine pridige pa bi opozorili, da ni vsako kopito za vsak čevlji. Ta je bila namreč v precejšnjem nasprotju z dejanskim položajem. Ni namreč prav uspraviti ljudi z lepimi besedami, kot da bi bilo vse v najlepšem redu in versko življenje kar cvetoče. Dobro namreč vemo, da smo v verskem oziru zadnja leta nazadovali. Tukaj ne pomeni nič, če smo zato nekaj šilingov več nabrali, kajti ne smemo pozabiti, da tudi današnji šiling ni več tisti kot večrajšnji.

KOTMARA VES

Zelo pogosto nas obiskuje letos bela žena: šele mesec dni je minilo, pa nas je obiskala že štirikrat. Kot prvo je rešila dolgega trpljenja Pintarjevo mater pod pečmi, ki je dosegla visoko starost 90 let. Nato se je pa kar trikrat zaporedoma zglasila v Šmarjeti: prebrano je upihnila luč življenja Launikovi Mojciji, nato je prišla kot rešiteljica dolge bolezni po Kompajnovega očeta in po Lavnikovo mater, ki sta bila oba naročnika in pridna bralca naših verskih listov. Naj vsem sveti večna luč! Sorodnikom naše prisrčno sožalje!

PEČNICA

Po polletnem molku se zopet oglašamo in hočemo na kratko podati bilanco o življenju v našem kraju. Leta 1957 se je oglašila štoklja v naši fari (kajti polovica občine Ledince spada pod rožeško farol) 14 krat. Porok pa smo imeli pet. Visoko število — 23 faranov — je moralo vzeti za vedno slovo od nas. Najstarejši faran (moški) je dosegel 84 let, osem jih je bilo nad 70 let starosti, najmlajši (zopet moški) je bil 30 let star.

Med zadnjimi žrtvami sta se nahajala vladni svetnik Rudolf Cefarin — znani ko-

stvo. Isto je s štipendijami, da bi si fantje lahko ogledali šolske kmetije v drugih krajih in da bi tako sami uvideli, kaj bi bilo za naše razmere izvedljivo in najprej potrebno. Tak pouk bi največ koristil in bil velikega pomena tudi za gospodarske potrebe vsake države.

Če imamo na naših domovih tako dobro izšolane mlade gospodarje, je nam tudi laže ustanavljati še nekatere tu in tam potrebne zadrage, ki bi jih vodili, tudi na prejšnji način, izvežbani mladi zadrugarji pod nadzorstvom starejših gospodarjev. Ali kako slaba je še v nekaterih krajih veza cest in potov in kake ovinke morajo sem ter tja šelati šolarji, da pridejo pozimi v šole ali vozniški, da pridejo do drugih krajev?!

Pa pogledajmo še malo druge prilike nepravilnega gospodarstva kakor na primer mlekarstvo. Da prodajamo v naši državi naplavljeno surovo maslo v tuje države, bo morala sedaj država iz svojih sredstev doplačati kakih osemdeset milijonov šilingov. Ali bi ne bilo bolje, da se našim meščanom prodaja boljše, ne posneto mleko in bolj mastno surovo maslo doma? Naši kmečki otroci dobivajo po šolah poslabšano mleko, ki ga kupujejo tudi delavci večinoma zato, ker ima država preveč surovega masla, ki ga doma ne more prodati. Ali torej ni potrebno, da se vsi, ki so odvisni od kmečkega dela, posebno naši domačini, stari in mladi, združijo v močno vez, da si priborijo tudi svoje pravice! Na dan, na dan, preljudi kmečki stan!

roški publicist, ki je zadnja leta pokoja užival med nami, ter šef orožniške postaje Maximilian Maier.

Novega rev. inšpektorja smo dobili v osebi g. Haslingerja, katerega spremlja izza službovanja v Globasnici odlični glas. Veseli nas, da se mu je idilična lepa naša okolica ob krasnem Baškem jezeru pod mogočeno Jepo tako prikupila in mu rodila namen, tu postaviti sebi in družini lastni dom.

BISTRICA V ROŽU

Daleč od svoje domovine je umrl tukaj ruski polkovnik Siminski, kateri je bil zaposlen pri lesni industriji Götz in nekaj let užival zasluženo rento. Po prvi svetovni vojni je prišel v Avstrijo in po drugi svetovni vojni je dobil delo pri Götz kot navaden delavec. Bil je tih in vesten mož; kje je prej delal, nam ni znano.

Dne 29. januarja smo ga spremlili k zadnjemu počitku na pokopališču v Sveči in kljub delavniku ga je mnogo njegovih sodelavcev in drugih vaščanov spremlilo na njegovi zadnji poti. Firma Götz mu je položila na krsto lep venec. Naj polkovnik Siminski mirno počiva v naši slovenski zemlji!

ŽIHPOLJE

Moramo se spet oglašiti in poročati, kako je poteklo lansko leto življenje v naši fari. Krstov je bilo 18, doma 6, v bolnici 10 in v sanatoriju 2. Od teh je bilo 12 fantov in 6 deklet — zakonskih 13 in nezakonskih 5. Porok smo imeli 22, in sicer domačih 9 in tujih 13, dva domača para sta se drugod poročila. Pogrebov pa je bilo 10, devet od tukaj in eden iz kotmirske fare. Sv. obhajil smo prejeli 7.200.

Dne 11. t. m. je bila poroka s sv. mašo. Ženin in nevesta sta bila iz Apač. Isti dan pa sta v celovski stolnici stopila pred oltar Oblak Ferdi in Lizi Male, oba iz Žihpolj. Da bi bili vsi srečni!

SKOČIDOL

Staro leto je minilo, novo se je pa rodilo, kar je staro prineslo, je mnoge pretreslo, kar v novem bo dano, je še neznano, zato vam pove zdaj vaš Bric le kopico starih novic:

Rojenih je bilo tu leta 1957 32 otrok, izmed katerih je bilo 12 v fari krščenih, dočim so vse druge krstili v Beljaku, kjer so se rodili! Birmanih je bilo iz naše fare drugod 23. Letos je pa napovedana birma tudi pri nas. Poročenih je bilo tu šest parov, oklicanih pa 13. — Tek zemskega potovanja dokončalo pa je 18 oseb, 12 moških in šest ženskih, med njimi en otrok dveh let. Tri osebe so umrle nagle smrti, vse druge so bile previdene.

Najstarejša moža sta bila brata Belohuby Avgust in Anton (91 in 87 let), najstarejša pogostoma prevedena žena-vdova pa 92 let stara Neža Kunstl na stari Muti. Krščenim, birmanim, poročenim milost in mir, umrlim pa blaženstva večnega vir!

Pri „Avstrijskem državnem mojstru rejcev kanar-pevk“ je bil naš rojak, g. Janek Orasch, posestnik in žel. prometni v Dolah 28, dne 4. januarja 1958 zopet odlikovan. Razstavil je zase in za svojo žal polletni 1957 mu umrlo ženo Terezijo v štirih štiridelnih kletkah 16 kanar-pevcev-valjavcev. Odgojenci njegove žene so pri strogi in nepristranski ocenitvi prejeli predikat (dopovedek) 1 z 336 točkami, on sam pa dopovedek 2 z 332 točkami. Na nižjem mestu odlikovanih je bilo tudi osem drugih koroških rejcev kanar-valjavcev. Čestitamo!

Od 23. do 26. januarja je pa g. Orasch bil s svojimi pevci tudi na „Južnoevropskem tekmovanju kanar-pevk“ v Sresa ob jezeru Lago Maggiore v Severni Italiji. Tudi tam je bil z njimi na prvih mestih.

SKOČIDOL — UDMAT

Mesec januar je preselil v grob dve osebi, Blaža Čarnutter, leta 1957 upokojenega železničarja in posestnika pri pd. Pongracu v Skočidol, ki je bolehen, pa vendar ne bolan, umrl nagle smrti v Vernbergu in bil na skočidolskem pokopališču v sveto zemljo položen v bližini očeta in matere. Nadalje Lucijo Kattnjak, pd. Kajžnico na Udmatu, staro 84 let, po kratki bolezni, prevedeno s sv. zakramenti, mater dveh hčerk, ki smo jo položili v grob njenega že leta 1928 umrlega očeta Gregorja na podravljanskem pokopališču ob obilni udeležbi vaščanov in znancev. Cerkveni pevski zbor ji je v cerkvi pred Libero v slovo zapel tolažljivo pesem, pričakovani izvenfarni pevski zbor pa najbrž vsled obilice snega kljub jasnemu vremenu ni mogel celoten priti. — Večni mir umrlima!

Donos in donosnost

(15)

Prevažno je to poglavje, četudi v gospodarski razpravi zelo težko, tako da ga moramo v marsičem ponoviti. Donos in sicer čisti donos, ki preostane v gospodarskem računu po odtegnitvi stroškov od dohodkov, je cilj in smisel zasebnega gospodarstva. Za njegovo izračunavanje je treba svinčnika, papirja in vsaj najelementarnejših pojmov o gospodarskem računstvu. Brez teh je gospodarsko delo tvegano in njegov uspeh prepuščen več ali manj slučajju. O tem so si na jasnem vsi gospodarji, bodisi na desnici ali levici, kjerkoli po svetu, kajti temeljni gospodarski zakoni so pač povsod eni in isti.

Kako je bilo prej

Tudi prej niso gospodarili tjavendan. Kmet se je sicer bolj zanašal na množino svojega pridelka — toliko sem sejal in toliko pridelal — rokodelce se zanesel delno na svoj spomin in na nek površen račun, a oba sta gospodarila za to, da si nekaj pridelata. In če je bilo kedaj gospodarskega zaslužka po tej ali oni krivdi pre malo, se je moralo pač v gospodijstvu in potrošnji za to bolj šparati. Vzemimo primer: gospodar je nameraval zamenjati konja za vola. Najprej si je moral biti na jasnem, da bo pri tej menjavi v gotovem oziru „na boljšem“. Bolj ali manj spretno je pretehtal koristi, ki jih ima z menjavo, in če jih ni videl večjih od koristi, ki jo ima od konja, je od menjave odstopil. Celo v prvotnem zaozroženem domačem gospodarstvu, kjer se je porabilo ponajveč samo to, kar se je pridelalo in pripravilo doma, se je vse gospodarsko delo ravnalo po tem, koliko koristi donaša v naravnih dobrinah. Manjkale pa so številke, cene, svinčnik, papir in gospodarski račun, ki je koristnost dela izračunaval črno na belem, v denarni vrednosti.

Kako je to danes

V modernem gospodarstvu donos ali korist nista več neka meglena sredstva, tudi jih ne izražamo več v kilogramih, metrih ali komadih, marveč v številkah. Z denarjem dobi vsaka gospodarska dobrina in vsako gospodarsko delo in podjetje svojo številčno vrednost in tako je gospodarstvo v svojem zadnjem pomenu in bistvu računanje. Vsak kdor si služi kruh z delom, kdor denar posoja ali vlaga, kdor daje ali nepremičnine jemlje v najem ali zakup, kdor bla-

go kupuje ali prodaja, vsak računa z donosom. Samo da se ta imenuje enkrat plača, potem obresti, najemnina, zakupnina, nakupna in prodajna cena ali kakor koli že. Tako kosmati kakor čisti donos sta določeni številki. Prej nekoč si se gospodarsko le prehitro uračunaval in moral si biti presneto dober in iznajdljiv gospodar, da se v svojem gospodarjenju brez računa in svinčnika nisi zmotil. Danes pa je bistvo gospodarjenja kalkuliranje in vodstvo gospodarskih knjig; kar je zunanjega dela in podjetja, je bolj gospodarska tehnika.

Donosnost ali rentabilnost

Če primerjaš donos z vrednostjo v gospodarstvu zastavljenih dobrin ali — kakor pravimo — s kapitalom, izračunaš donosnost ali rentabilnost. Kot se obrestuje naloženi denar in izražamo obresti v procentih naloženega denarja, tako se izračunava rentabilnost v procentih investiranega kapitala. Tako govorimo, kako visoko „se rentira“ to ali ono gospodarsko podjetje, gospodarjenje enega leta ali celo ta ali ona gospodarska panoga. V tej zvezi pridemo do zanimivega pojavnosti: donosnost posameznih gospodarskih panog je različna. Graški univerzitetni

profesor dr. Tautscher navaja v neki knjigi, da je rentabilnost industrije celo v Ameriki z njenim mehaniziranim farmarstvom trikrat večja kakor rentabilnost kmetijstva. Domači gospodarji povedo isto z modro besedo, da v kmetijstvu se nikdo ni obogatel kakor se to le prerado zgodi v trgovini ali industriji. Dostavljajo pa še drugo modrost, da v kmetijstvu se nihče, ki je priden in razumen, ni „obhauval“, kakor se to le prerado zgodi v drugih gospodarskih panogah.

V kmetijstvu se premalo zasluži

Tako smo v jedru našega gospodarskega kramljanja, pri katerem hočemo v naslednjih odstavkih odkrivati, zakaj se kmetijstvo manj rentira kakor drugo gospodarsko delo. Čim smo spoznali vzroke, ne bo težko najti tudi pot, kako ta nedostatek odpraviti. Le predobro se zavedamo usodnih posledic, ki jih podeželje izvaja iz gornjega dejstva, da se v kmetijstvu premalo zasluži. Tudi vemo za resnico, da je danes bolj ko kdaj prej nevarno govoriti o ljubezni do domačije in domovine, če se ta govorica izraža samo v praznih frazah in če se tisti, ki tako ljubezen pridiguje, ne zaveda, kako velika nevarnost grozi podeželju in kmetijstvu. Samo temeljita poglobitev v kulturne in gospodarske probleme našega podeželja bo mogla odpreti pot k pravilni rešitvi tega vprašanja, zadeva naš obstoj.

Nekaj iz večletne živinorejske prakse

1. Končno smo pa le dvignili nesnost v zimskem času

Ze lansko leto smo brali o novejših izkušnjah pri reji kur dobrih nesnic. Poizkušali smo na razne načine in uspeh je bil sledeči: Praksa je potrdila, da svetloba resnično koristi, ker so kure nesle približno enako ves november, december, januar in februar. Gospodarstvo, ki je izvedlo omenjeni poizkus, je osvetljevanje izvajalo od petih zjutraj, popoldne pa od petih pod noč in do sedmih zvečer, ko je bilo delo opravljeno pri živini in prašičih. Poskrbljeno je bilo, da so imele kure vedno dovolj zrnja (oves, ječmen, kuruza in pšenico izpod trierja, ko je gospodar boljše uporabil za setev). Vsako jutro pa so dobile toplo krmo: krompir in ostanke iz kuhinje, pomešan z otrobi, ribjo moko in Thomasovim fosfatom. V teh dodatkih so dobile dovolj rudninskih soli, potrebnih za jajčno lupino in utrjevanje kosti. Ves dan pa so imele dovolj drobno zrezane silosne krme, sveže pese in korenja.

Ker so bile kure vse dni v zaprtem prostoru, je bila strelja pogosto zamenjana, da je bilo vedno suho in snažno po tleh. Kure pa na ta dan skrbno pregledane in pod perjem posipane z DDT prahom, ki uničuje kurje stenice, prašice in uši. Tudi gnezda so posipali s tem prahom.

V tej smeri so šli še naprej. Znano je, da imajo kure gliste in slepične črve. Nekatere pa celo trakuljo. Ti stalni spremeljevalci kur se zelo hitro množijo. Kura, ki ima katerega teh zajedalcev, je slabokrvna in blede, vedno ježna in lačna. Četudi veliko poje je vedno bolj slaba in blato je redko. Prav je dobiti od živinozdravnika antiheminom in ga je treba dajati kuram po predpisu ter zjutraj na prazen želodec. Kure morajo ostati ves dan zaprte v kokošnjaku. Drugi dan pa je treba kurji hlev temeljito osnažiti. Steljo in gnoj sežgati, ker je v njem vse polno črvov, njihov ličink in jajčec. Ze stare gospodinje so preganjale te kurje zajedalce s tem, da so kuram dajale med ostanke iz kuhinje ali rahlo navlažene otrobe pest v prah zdrobljenega tobaka. Če so to skrbno delale ves mesec, je bilo kuram močno pomagano vsaj za nekaj časa.

Glede teh škodljivcev je najbolj težko doseči zaželen uspeh tam, kjer imajo kure premajhen prostor. Če je veliko kur, da pride na 1 kvadratni meter celo 5 odraslih živali (namesto 3), je te kurje zajedalce prav težko uničiti.

Ko je bila kurja družina takole oskrbljena, se je nesnost kar sama od sebe dvignila. Prvič je bilo vsak dan toliko jajčec tudi v najhujši zimi, da je prej malo cenjena kurjereja končno pa le postala rentabilna.

Kure so nesle tudi zato, ker je bilo v kurji družini največ mladih kur, ki so začele nesti šele na zimo. Vemo, da mlada kura začne nesti, ko je stara približno pol leta. Zato se je omenjeno posestvo že meseca marca preskrbelo s primernim številom piščancev. Le zgodaj spomladi izvaljeni piščančki-kokoške bodo začele nesti na jesen in bodo ob dobri krmi nesle največ v zimskih mesecih. Če pa imamo piščance šele meseca maja, bo-

uporabljeno krmo. Končno pa je bilo določeno, da bo vsaka krava krmljena po tem, koliko litrov mleka bo dajala. Nekaj krav, dobrih molznic, je večji obrok dobre in lahke prebavljive krme bogato poplačalo. Kolikšna mleka se je dvignila nepričakovano visoko in krave, ki so prej itak porabile največ krme za mleko in so bile zato v slabi rejski kondiciji, so se pri zadostni krmi tudi nekoliko poredile. Pri celotni kalkulaciji — računanju, je bilo ugotovljeno, da je na ta način vsak liter mleka bil pridobljen za manjšo ceno kot prej, ko smo vse krave molznice enako dobro krmili in precej manj namolzili.

To je zanimiva ugotovitev, ki ima velik gospodarski pomen. Kjer je večje število krav, je dobro dati skupaj najboljše molznice in jih posebej krmiti, dočim vse ostale, ki krmo ne plačajo tako dobro z dovoljno količino mleka, pa zopet skupaj. Delo bi bilo s tem tudi precej olajšano in končno z dobro voljo izvedljivo.

Tudi s škropljenjem je mogoče rastlinam gojiti

Prvotno spoznanje, da rastlina sprejema v vodi raztopljeno hrano iz zemlje in pri asimilaciji ali osvajanju tudi iz zraka (Ogljikov dioksid-CO₂). Pri tem pomagajo zeleni rastlini tudi sončna toplota in svetloba. Tako je rastlina tista tovarna, ki izdeluje in pripravlja hrano ljudem in živalim. V novejši dobi pa imajo po svetu tudi škropivo, s katerim dajo celi zeleni rastlini potrebno hrano, ki jo sprejema z vsemi zelenimi deli (listi, stebila). V Švici se dobi tako imenovani Perfolin, ki ima največ kalija, precej fosfora in nekega dušika. Vsebuje tudi rastni hormon, nekaj železa in neznamenit procent vseh ostalih za rast potrebnih elementov ali prvin Perfolin sadjarji primešajo med ostalo škropivo, s katerim škropijo po cvetju in dosežejo prav razveseljive uspehe zlasti v zdravju rasti in dobrem pridelku.

Lesni izvoz manjši, sečnja pa večja

Izvoz igličastega rezanega lesa iz Avstrije je lani znašal 3,247.000 kub. m., kar je za 4,80 odst. manj kot v letu 1956. Po drugi strani pa je sečnja lesa narasla lani za 15 odst. v primeri z letom 1956. V prvih treh četrtletjih je lani sečnja presegla t. 1956 za kar 32 odst., kar je deloma pripisati dejstvu, da je veter podržal zelo mnogo dreves. Ker namerava vlada omejiti izvoz na 2,850.000 kub. m. kljub protestom lesnih posestnikov, je računati s tem, da se bodo letos zaloge lesa na žagah povečale.

ZDRAVNIK SVETUJE

KAJENJE — rak-rana narodnega zdravja

Ime tobak je vzeto iz besednega zaklada Indijancev v Ameriki in izvira iz besede „tobaco“. V jeziku Indijancev pa ime „tobaco“ prvotno ni pomenilo zelišče za kajenje ali žvekanje, ampak dimno cev, s katero so srkali vase tobačni dim. Uživanje tobaka pa je bilo pri Indijancih spojeno s poganskim bogoslužjem. Da se zavarujejo proti zlim duhovom, so puhali tobačni dim skozi dimno cev, imenovano „tobaco“, v vse štiri smeri vetra, ker so mislili, da omami tobačni dim tudi hudobne duhove, da ne morejo več škodovati ljudem. Tobak je do enega metra visoka steblikasta rastlina z modrikastim cvetom iz rastlinskega rodu „razhudnikov“ (Nachtschattengewächse), kamor spadajo tudi krompir, paradiznik, volčič itd. Tobak učinkuje s svojo strupenino, z nikotinom, ki se nahaja predvsem v tobačnih listih, ne pa v semenu. Beseda „nikotin“ je poimenovanje po francoskem poslancu na španskem dvoru Jeanu Nikotu (Nikótu), ki je prinesel tobačno rastlino leta 1570. leta v Pariz. Nikotin je brezbarvna, ostro dišča tekočina z močno pekočim okusom. V vodi se lahko topi, na zraku pa porjavi kakor tobak. Surova tobačna rastlina vsebuje od dva do osem odstotkov nikotina. Po fermentaciji, to je po kvašenju in luženju tobačnih listov, pa zgubi tobak doberšen del nikotina in zadobi nekaj svojstveni arome, ki ga ljudje tako zelo čišajo. Normalni tobak cigar vsebuje povprečno en in pol odstotka, tobak za cigarete pa 1,2 odstotka nikotina. Cigara iz običajnega tobaka, ki tehta 4 grame, vsebuje 60 miligramov nikotina; cigareta, ki tehta 2 grama, pa — 24 miligramov. Z izbiro in s križ-

njem tobačnega semena lahko zvišajo vsebino nikotina na 15 do 16 odstotkov. Po zakonu velja za tobak brez nikotina samo tako tobačno zelišče, ki vsebuje manj kot nič celih eno desetink odstotka nikotina; o tobaku, ki vsebuje nič celih šest do nič celih sedem desetink odstotka nikotina, pa pravijo, da je to tobak, ki vsebuje le malo nikotina. Nizek odstotek nikotina lahko dosežemo s kemično obdelavo tobačnih listov ali pa, če gojimo samo take tobačne rastline, ki vsebujejo le malo nikotina.

Tobak je poleg alkohola najbolj razširjeno nasladijo in kaj priljubljeno mamilo. Strupenost tobaka sprejemajo ljudje v sebe največkrat s kajenjem cigaret, cigar in pipe, manj pa z žvečenjem in redko z njuhanjem, ki je bilo v 18-tem in v začetku 19-tega stoletja zelo v navadi, posebno pri redovnikih. Kajenje tobaka je indijanski običaj, ki so ga zanesli v Evropo španski monarhi po odkritju Amerike leta 1492. Da se število kadilcev vedno večja, ima različne vzroke. Zaradi pomirjevalnega in obenem tudi spodbudnega učinka na centralno živčevje povzroča počasno kajenje gotovo stanje ugodja. Temu se pridruži še prijeten vonj in očem prikopno razvijanje dimskih kolobarjev. V lačnem človeku ustvarja kajenje gotov občutek sitosti. Vse to pa ne zadostuje za razlago vedno večje potrošnje cigaret. Povečana potrošnja tobaka je samo tako razumljiva, da kajenje, posebno inhaliranje cigaret večja človekov pohlep po tobaku in ta pohlep teši človek vedno z novo cigareto ali cigaro, kar pa slej ko prej škoduje celotnemu organizmu.

(Dalje prihodnjič)

Več zaslužka si zagotovite s takozvanim najboljšim znakom, kakor:

„EINMANN-MOTORKETTENSAGEN“
PIONIER, HOMELITE in JONSEREDS
Na željo tudi brezplačno predvajanje pri

JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobri ves

Nadalje dobite: podeželske stroje, kolesa, motorna kolesa, živalne stroje, radio-aparate in električni material. — Kupljene oziroma naročene predmete dostavimo odjemalcem na dom. Zahtevajte cenike! Ugodni plačilni pogoji, tudi na obroke.

Razdelitev Prešernovih nagrad v Ljubljani

Predsednik upravnega odbora Prešernovega sklada v Ljubljani, ki podeljuje vsako leto najvišje državne nagrade kulturnim in javnim delavcem za njihove storitve, je letos razdelil naslednje Prešernove nagrade:

Pisatelj Lojz Krajger, ki je v svojem 50-letnem pisateljskem delu prispeval znaten delež k slovenski umetniški ustvarjalnosti. Nagrada mu je bila podeljena v zvezi z njegovim 80-letnim življenjskim jubilejem.

Pisatelj Beno Zupančič je bil nagradjen za svoj roman „Sedmina“ iz vojne dobe. — Nagrado za likovno umetnost je prejel slikar Marij Pregel, ki je zasnoval monumentalni mozaik v Delavskem domu v Trbovljah. Med poustvarjalnimi umetniki je gledališki igralec Lojze Potokar prejel nagrado za svojo naslovno vlogo v Platonovi igri „Sokratovi poslednji dnevi“. — Pomemben dogodek v slovenskem gledališču je bila predstava izvirne slovenske opere „Crne maske“ pokojnega skladatelja Marija Kogojca. V tej zvezi je komisija podelila nagrade dirigentu Samu Hubadu, ki je opero glasbeno vodil, pevcu Samu Smerkolju za glavno vlogo v njej in režiserju Hinku Leskovšku, ki je delo postavil na oder. Med Prešernove laureate je bil letos prištet nadalje politik Edvard Kardelj za svojo knjigo „Razvoj slovenskega narodnega vprašanja, ki je izšla prvič že pred drugo svetovno vojno, a jo je avtor sedaj predelal in prilagodil novim razmeram. Končno je prejel nagrado za svoje delo „Književnost in družba“ novodobni politični filozof Boris Zihertl.

Ponemčevanje v naši deželi in obramba proti nje-mu sta v svojem jedru gospodarsko-socialno vpraša-nje, v svojem vidnem procesu etično-moralno, a v svojem učinku narodno-politično. Anton Martin Slomšek, slovenski svetniški škof, ki je v svojem ča-su znal vložiti v dušnopastirski okvir polno vsebino — ob verski vzgoji tudi prosvetiteljsko, narodnopr-ebudno in narodno kulturno — in s polnimi rokami iz te vsebine delil, je to spoznal in uravnaval besede kakor tudi dejanja v smislu širokega delovnega okvira po takratnih življenjskih potrebah svojega naroda.

Odprimo „Drobtinice za novo leto 1849, učitelam ino učencam, starišam ino otrokam v podučenje ino za kratek čas — v Celovci — založnik Janez Leon, bukvar“, pa se bomo prepričali, da je tako. Koliko let je od tega, ko je pridigal Slomšek o spoštovanju maternega jezika v Blatogradu? Ne veste, kje je Blatograd ali Možburg (Moosburg), kakor pravi Slomšek? No, kake tri ure bi moral hoditi od Celovca proti severozapadu v smeri proti Trgu (Feldkirchen), pa bi prišel tja, kjer je pokopan znameniti koroški Slovenec, slavist in duhovnik Urban Jarnik. Tudi spominski plošč, posvečeno temu vsestranskemu kulturnemu delavcu Slovincem, boš tam našel v cerkvi, pač pa je samo nemška. In tam, prav tam je pridigal Slomšek točno pred 120 leti „Ljubim Slovincem, bratom in sestram svojim“, naj se svojega jezika ne sramujejo, naj ga posredujejo iz roda v rod in naj ga ljubijo, kakor ljubi otrok svoje starše. Uspeh te njegove pridige? Za ta del koroške dežele dandanes neviden, kajti tam imamo Slovenci samo še imena brez krvi. Slomšek je zapisal pod črto te pridige trpko resnico: „...vsakih pet red let se ne-koljko hiš ponemšči“. Kako bi zapisal danes? Morda bi obrnil besede in dejal: „Vsakih nekoliko let se petred hiš ponemšči...“ Pa to je zadeva zase, o kateri tukaj ne bomo govorili, pač pa naj velja naše raz-mišljanje geslu Simona Gregorčiča: „Dolžan ni samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!“ (To maksimo je zapisal Gregorčič v pesmi „Življenje ni praznik“ ne-kemu novomašniku na pot). Tudi Slomšek je ravnal v svojem času po tej najvišji in najpopolnejši zapo-vedi. Iz zgodovine pa se lahko mnogo učimo in nau-čimo, ker je najbolj zanesljiva učiteljica. Zato je prav, da odpiramo spet in spet knjige zgodovine, iz njih črpamo stare resnice in tako navezujeemo da-našnja dejanja in besede na zdravo tradicijo. Dolga in izčrpna je Slomškova pridiga o spoštovanju ma-ternega jezika, tu jo bomo mogli posredovati samo v izvlečkih.

„— Oh veliko se najde nehvaležnih tre-pastih Slovincov, ki rajši Nemško imajo, ino se svojiga materniga jezika clo sramujejo, ino ne pomislijo, de je pregrešno se svojiga jezika sramova-ti, ga zatajiti, ino clo pozabiti. Kdor se tak sta-

Dolžnost svoj jezik spoštovati...

(Nekaj „današnjih“ misli ob „Pridgi povedani v Možburzi na Koroškem binkoštni pondelik 1838“).

riga imenitniga jezika sramuje, je podoben trepu, ki lepo pošteno oblačilo iz sebe izterga, ki mu ga je dober oče dal, se po ptuje obleče, in misli de bo lepši. Naš imeniten slovenji jezik se ne marnje samo po Koroškem. Ni ga jezika na sveti, ki bi ga tak po širokim marnvali, kakor je-zik slovenji. Pojdi za jugam do morja, najšal boš po Hrovaškem, Dalmatinskem ljudji, ki slovenje govori-jo, kakor ti. Prehodi Pemsco, Polsko ino Moravsko deželo, povsod boš najdel svojo slovensko žlahto...“ (Slomšek hoče tu povedati, da je slovenski jezik sa-mo eden izmed mnogih slovanskih jezikov, ki so si med seboj zelo podobni kakor bratje. Če znaš enega izmed njih, si lahko pomagaš pri vseh, od makedon-skega do ruskega.)

„Kdor svoj matern jezik zaverže, ter ga po-zabi in zapusti, je zmedenimu p jancu podoben, ki zlato v prah potepa, ino ne ve, koliko škodo si dela. Slovenji starejši, ki slovenje znajo, pa svojih otrok kar slovenjiga jezika ne učijo, so nehvaležni hišniki, ki svojim otrokam dra-go domačo reč, slovenski jezik, zapravijo, ki so jim ga njihovi dedi izročili.

Materni jezik je nar dražji dota, ki smo jo od svo-jih starih zadobili. Skerbno smo ga dolžni ohraniti, olupšati, ino svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je talent, katriga je nam Gospod nebes ino zemle izročil, de bi z njim barantali, ino veliko dobička storili. Kdor svoj matern slovenski jezik pozabi, malopridno svoj talent zakople. Bog bo enbart terjal, ino vsi zaničevalci svojga po-šteniga jezika bojo v vunajno temo potisnjeni. Oj ljubi, lep ino pošten, slovenski materni je-zik! z katerim sim prvič svojo ljubeznivo ma-mo ino dobriga ateja klical, v katerim so me moja mati učili Boga spoznati...

Naravna je Slomškova zapoved, s katero navezuje na tradicijo, na izročanje duhovnih dobrin iz roda v rod: „Govorjenje, ki ste ga od svojih prednikov prišli, ste dolžni svojim otrokam, kakor žlahte lasti-no (nar dražji blago) zapustiti. Otroci, ki slovenje marnvati od svojih slovenjih starešev se ne naučijo, veliko premoženje zgubijo, ki se več poverniti ne da. Kolikor jezikov kdor marnvati zna, toliko človekov velja. Boljši je, de jih slo-venje marnvati naučite, kakor bi jim kapital za-pustili. Saj ne veste, kamo vaši otroci pridejo, alj si ne bojo še v slovenjim jeziki kruheja služili...“ V današnjem času vsestranskega hitrega napredka in posebej v času, ko dobivajo slovanski narodi v Ev-ropi in v svetu vedno večjo veljavo na področju zna-

nosti, bi Slomšek gotovo zapisal tudi besedo o tem. Ni sleparska novica, če se v zapadnem svetu (Angli-ja, Amerika) uči mladina visokih šol in znanstveni-ki danes že pridno ruskega jezika, da bodo mogli študirati izsledke ruskih znanstvenikov. Sicer pa so kulturni ljudje v naši deželi tudi v Slomškovih ča-sih že vedeli, da je učenje jezikov zadeva kulture in napredka, ne pa politike: „Tudi učeni imenitni go-spodje se slovenje marnvati učé. Kako nemarno bi bilo, de bi stareši vi svoj materni jezik svojih otrok ne učili, kakor so naučili vaši očetje ino matere vas...“ In spet se vrne h krepki podobi, da bi ka-kor jasno le mogoče razložil nesmisel zanemarjanja materinščine: „Slovenci, ki svoj jezik malopri-dno zatajijo, ino hočejo Nemci biti, so podo-bni neumnimu kmetu, ki svojo kmetiško suknjo iz-leče, ino gosposko nositi začne, de potem ni gospod, ne kmet.“

Slomšek uporablja tu primer o kmetu in gospo-du, vendar bi danes (ko se kmetje vozijo z opelre-kordi, „gospodje“ pa s bicikli) lahko tudi obrnil pri-mero in dejal „...so podobni...“, kajti deset in desetletja je ponemčevalni stroj na Koroškem ubi-jal v glavo našim kmečkim ljudem, da je slovenji je-zik reven, grd, za nobeno rabo v „boljši“ družbi, da ga govorijo samo zaostali poljedelci, hlapi in dekle, da ne prideš nikamor z njim in da se je zategadelj treba naučiti nemškega. Noben količjak kulturne človek tega danes ne verjame več, vendar so taki „nauki“ storili svoje, da še dandanes najdeš koroške Slovence, ki govoré doma slovensko, v gostilni slo-vensko, molijo slovensko, a ko stopijo v poštni avto-bus, sedejo v vlak ali čutijo ob sebi nemškega sose-da, takoj skušajo biti Nemci. To je nepotrebna kle-čeplaznost, ki se ji vsak pošten Neme na tihem sa-mo posmehe!

Poslušajmo spet Slomška, kaj pravi o takem člo-veku: „Rojen Slovec, ki svoj narod zataji, je po-doben prigrzeti jedi, ki nobenimu zdrava ni. Taki človek svojiga rodu žlahtne lastno-sti pozabi, ino se nemških slabost privadi, ino je kakor preoblečen vran od vseh zaničvan.

Ne hodi vas sram de ste Slovenci, to naj bo naša čast. In naj nas naši sosedi le zanič-jejo, oni ne vedo kaj delajo. Ravno oni, ki nas zasmujejo, so tudi pred ne-kolkimi letmi Slovenci bili, kakor smo mi. Ponem-čili so se, zapravili nebeški dar slovenskiga jezika, ino zdaj za ravno toliko manj veljajo, zakoli-kor manj jezikov znajo. Ravno tak bi tudi vi ino va-ši otroci v kratkih letih za eniga človeka manj velja-

ne cape, in svoj smešen, zakrinkan obraz, se je nenadno priče! — smejati.

Priše! je tisti trenutek, Pustov meh za smeh je počil in smeh je planil na dan.

Vsa prostrana dvorana je odmevala od smeha in krohot, kralj, ministri in ves dvor so se od smeha valjali po tleh.

Pust se je smejal, smejal, od bučnega sme-ha so ga prijemali krči, smejanja ni hotelo biti ne konca ne kraja. Smejati se je toliko časa, da je od smeha — umrl.

„Vidite,“ se je obrnil kralj proti svojim ministrom, „naš norček Pust je pa vendarle imel prav, ko je dejal, da na razpotju ne ve, ali naj ostane ali naj gre odtod. Zdaj je pa res odšel.“

Ko so mrtvemu Pustu sneli krinko, je bil njegov obraz prav tako resen kakor včasih.

Nataknihi so mu torej krinko nazaj in ga tretji dan slovesno pokopali.

Vsako obletnico Pustove smrti so v deželi kralja Kurenta slovesno proslavili z veselji-cami, maškaradami in raznimi norčijami.

Lepa Maska je postala Kurentova žena in oba sta se večkrat prav po pustno našemila.

Ta navada je kmalu zajela ves svet. Še dandanes nore ljudi v pustnem času in si nadevajo krinke, da bi zakrili žalostne, od skrbj razorane obraze in bi vsaj za nekaj ur pozabili težave življenja.

NEPRIJETNO VZDIHOVANJE

Do go že čakam,

Solže pretakam,

Pa ga le ni!

Lice cvetleče,

Kroglo, rdeče

Se že blesti!

Kaj bo! samica,

Kmalu sirotica

Vsah'vat začnem.

Morda se me usmili

Letos pust mili.

M. K.

NAUČI SE PUST

MED NORCI BODI PAMETEN,
MED PAMETNIMI BODI NOREC,
PA BODO VSI LJUBILI TE,
TI LILI VINO V ZLATI KOREC.

Nekaj veselih za pust: Pust na razpotju

Pust se je sprehajal in iskal v fantaziji no-ve izreke, da bi z njimi pri večerji kralja razveselil.

Ko se je ob neki košati cipresi ustavil, je izza nje pokukal čudno smešen ženski obraz. „Kdo pa si ti?“ je začuden vprašal Pust, ki še nikoli ni bil videl tako zabavnega obličja.

„Pst!“ je zašepetala ženska in položila prst na usta. Stopila je na peščeno pot pred Pusta in snehla krinko. Mlad dekliški obraz s silno žalostnimi očmi se je prikazal izpod krinke.

Pust je ostrmel, kar verjeti ni mogel, da stoji pred njim živo žensko bitje.

„Kdo si —?“ je ponovil. „Kako si prišla sem?“

„Na skrivaj,“ je odgovorilo dekle, „prišla sem iz tiste dežele, kjer vlada mrka kraljica Nesreča. Tam sem doma. V naši deželi ni veselja, temveč samo žalost in tegoba. Sliša-la sem o deželi vselega kralja Kurenta, tu-di o tebi sem slišala in sem ušla čez mejo, da bi —“

„Kako ti je ime?“ jo je prekinil Pust.

„Maska mi pravijo,“ se je nasmehnilo de-kle. „Tebi pa je ime Pust, kajne? O, mnogo sem že slišala o tebi, o tvojih modrih šalah, ki se jim vsakdo mora smejati. Prišla sem, da te povabim s seboj. Skupno bova hodila po naši deželi, razveseljevala ljudi in jih na-ščuvala, naj prepode kraljico Nesrečo s pre-stola. Ali bova?“

Pust ni takoj odgovoril, nego je vprašal: „Kaj pa je tisto, kar držiš v roki?“

„Krinka, moj drugi obraz,“ je odvrnila Maska. „Če si nadeneš krinko, skriješ svoj pravi obraz in postaneš vesel. Toda — kaj stojiš? Odgovori mi hitro: ali greš z menoj?“

Pust je neodločno upiral svoj otožni po-gled v zapeljivo Masko. Ni vedel, kaj naj stori, ali naj pobegne, ali naj še nadalje ostane na dvoru.

„No, modrec šaljivi, odloči se,“ je prigo-vanjala Maska in ga prijala za roko.

„Ne morem se odločiti,“ je dejal: „veš kaj, lepa Maska, pošodi mi tisto krinko, ali kako že praviš temu, za nocoj, da še enkrat razveselim kralja; tebe pa bom vtihotapil v

grad med dvorne dame; nihče te ne bo pre-poznal. Jutri zarana pa pobegneva. Si zado-voljna?“

„Zadovoljna sem. Na, tu imaš,“ je dahni-la Maska in mu porinila krinko v roko.

Take vesele večerje kralj Kurent še svoj živ dan ni imel kakor takrat.

Njegov dvorni norček Pust se je bil nam-reč pojavil s krinko na obrazu.

Ta novost je vzbudila pri celokupnem dvoru gromovit krohot.

Kralj Kurent še jesti ni mogel, tako se je smejal; ministri so se od smeha za trebuhe držali, dvorne dame in služinčad so od nor-čavosti cvili in drug drugemu stopali na noge.

Samo Pust se ni smejal.

„Povej mi, o kralj,“ je izpregovoril, „kaj mi je storiti! V dvomih sem, na razpotju. Ali naj hodim s krinko na obrazu, ali brez nje, ali naj ostanem tu, ali naj zbežim od-tod?“

Kralj in vsi drugi so imeli te Pustove be-sede seveda za golo šalo in veselost je še na-rastla.

„Tvoj pusti obraz mi že preseda, norček,“ je med smehom vzkliknil kralj Kurent. „Boljše je, da zbijaš šale s krinko na obrazu, he-he-he!“

„Dobro, kralj, pa naj bo po tvojem,“ se je odrezal Pust, si spet nadel krinko in stopil pred zrcalo. Zdalj, ko je samega sebe vide v zrcalu, svojo sloko postavo, oblečeno v pisa-

Na pustnem balu

Godci lepo godo,

vabeč lepe pare na ples,

bije vrisk na uho,

veselje to zares.

Roka roko drži,

srce na srcu sloni,

preč je teža nadlog,

ko vse vrti se okrog.

Ples izprazni je žep

in Ti vzmervil srce.

Kdor seveda ni slep,

se kmalu tega zavé.

li, ako bi slovenje marnvati kar več ne znali — kar bi bila za vašo žlahto velika zguba in greh.”

Slomšek pa je ob vsej gorečnosti, s katero je dra-mil svoje neprebujeno ali zapeljano ljudstvo, skrbel za strpnost in dobro sosedstvo med obema jezikoma, oz. narodoma v deželi: „Ne zaničujte ptujih jezikov, ino se nemškiga le skrbno učite! Lepši bo vam, ki znate jezika dva, kakor Nem-cam, ki znajo le samo eniga. Lohkej si bote vi ino vaši otroci po sveti pomagali, ako slovenje ino nem-ško zastopite in govorite...“

In še misel iz Slomškovega „Sklepanja“ pridige: „Ljubi Slovenci, bratje in sestre moje! dve reči med nami moje srce nar več žalostite. Perva žalost moja je, da nas neki Nemci, naši sosedi do-stibart zaničujejo. Oh zaderžimo se tak, de bomo vse časti ino hvale vredni pred Bogam ino pred ljudmi. Tako bomo gorečo voglje na glavo svojih nasprotnikov nakladali, in ne bojo imeli kaj zoper nas slabiga govoriti...“

Druga žalost, ktere moje srce boli, je slaba na-vada Slovincov, de se svojiga rodu ino jezika sramujejo, ino še marnvati po slovenje nočejo, ako jih v maternim jeziki ogovorim. O karte tega!

Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik za čast svoji-ga jezika vsak pošten mož bolj skerbi, kakor pošten ženin za čast ino poštenje svoje neveste...“

Tako Slomšek pred 120 leti v Možburzi nad Ce-lovcem. Slovenska kulturna zgodovina ga je uvrstila med svetle like v galeriji narodnih prebuditeljev, organizatorjev slovenske šole in ljudskih prosvete-ljev. Slovenska cerkvena zgodovina mu je postavila edinstven spomenik. Koroškimi Slovincem — zdi se mi, da sem na pravi poti — pa naj bi bil danes ka-kor jutri, duhovnikom kakor laikom, nezastarel u-čitelj.

Naše prireditve

Na pustno nedeljo vsi v št. Rupert!

Ker že vsi vabijo, zakaj ne bi še me? Saj bi bilo iz tradicije, če bi tudi iz Gospodinjske šole v št. Rupertu ne povabili. Ne mi-slite tudi vi tako? Sicer smo pa že itak po-vabljeni, po poročilu iz Marijanske akade-mije, da se vidimo na pustno nedeljo. Ko smo pregledovale zadnjo številko „Našega tednika“, smo uganile, da na to tudi drugi že mislijo, ker so vsi pohiteli s svojimi pri-reditvami. Torej v NEDELJO, 16. FEBRU-ARJA — NA PUSTNO NEDELJO VSI V ŠT. RUPERT!

Nič ne izprašujte, kaj neki bo v št. Ru-pertu. Ali vam ni že zagotovilo, da je tu-kaj tudi letos 45 deklet — cvetov naše Pod-june, Roža in celo Zilje; da je to naše naj-boljše zagotovilo lepe bodočnosti?

Na veselo svidenje vsi od blizu in daleč, posebno pa našim domačim in vsem nek-danjim gojenkam. — Na programu so veseli prizori, več pesmi in rajanje.

V A B I L O

Igralska družina na Radišah priredi v ne-deljo, 16. februarja 1958 ob 15. uri v dru-štveni dvorani na Radišah igro

„ZUPANOVA MICKA“

Med odmor poje domači pevski zbor slo-venske narodne in umetne pesmi.

Vstopnina: prostovoljni prispevek. Vljudno vas vabimo, da pridete na to prireditve, kjer Vam bomo postregli s pe-strim in veselim razvedrilom.

Igralci

V A B I L O

Farna mladina iz Železne Kaple vabi na lepo in veselo pustno igro

„PRIČARANI ŽENIN“,

kaj jo bomo igrali v nedeljo, dne 16. febru-arja 1958, ob 12. uri popoldne v Farni dvo-rani v Železni Kapli.

Na igro ste prav prisrčno vabljeni vsi, ki ste v pustnem času potrebni vselega in po-štenega razvedrila. Smeha seveda tudi ne bo manjkalo in zato upamo, da bo dvorana zo-pet polna kot že večkrat. Torej na veselo svidenje prihodnjo nedeljo.

Iskreno vabj

kapelška Farna mladina

Pustna prireditve v Globasnici

KAT. PROSVETNO DRUŠTVO V GLO-BASNICI priredi na pustni toreh veselo pustno prireditve. Na sporedu so šaljivi prizori. Začetek ob pol 8. uri zvečer pri šo-štarju. — Po prireditvi je prosta zabava.

Pridite v obilnem številu, da se bomo skupno povesečili!

LOČE:

Farna mladina iz št. Jakoba v Rožu go-stuje na pustno nedeljo, 16. 2. 1958 ob pol-treh popoldne z burko v 4. dejanjih

Lumpacij Vagabund pri „Pušniku“ v Ločah.

Vsi od blizu in daleč vabljeni, da se za pust nasmejete do solz.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

VINKO BELIČIČ:

PO VISOKI RAVNICI

Zeleni filobus je v zgodnjem nedeljskem popoldnevu počasi peljal po snegu, ki je padał že od dopoldne. Ker ga ni bil vajen, je malo pred Zaviljami obstal in ni ga bilo moč spraviti naprej. Šofer in sprevodnik sta šla dol. Gledala sta in razmišljala, kaj ga je prikovalo in za kako dolgo. Potniki so se šaljili in se jim ni nikamor mudilo. Bili so še siti od obeda, sneg, redki gost, jih je vzdignil iz vsakdanjosti, pred sabo so imeli veseli predpustni popoldan kje v Miljah, ki je najlepši, ko se prižgo prve luči.

Kristoliča pa je nekaj gnalo dalje. Izstopil je in zabredel v mehko belino. Sneženje še vedno ni prejenjalo, rahlo poševno je sipalo in kar ni mogel verjeti, da mu tu, kjer je užil že toliko poletnega žara, zdaj hladijo obraz neutrudne snežinke.

S ceste jo je mahnil v breg — v deviško belino.

Hoja po mehkem snegu! Ne ubijajoči tlak, ne votle lesene stopnice, ne škripajoči parketi, ne cement, ne ostro kamenje na gmajni, ne luže in blato — sneg, še ves dehteč po rojstvu, po nedolžnosti, neomadeževan!

Kristoliču se je od sreče vnel obraz, na lica mu je iz srca dahnilo nekaj bridko lepega.

„Jaz prvi stopam po njem, sam si vtiram pot navkreber, še nihče ni šel pred mano... mimo tega raztresenega grmovja, mimo hrastičev z živim mrtvim rjavim listjem — to smrt bo šele novo življenje pokopalo... sam se dvigam preko nizkih mej iz bodeče žice, grem čez prepletajoče se steze, ki jih slutim iz spomina: njih prah in blato, njih povešene trave — vse je pokrito, vse je skrito.“

Hoja po mehkem snegu, ki se je komaj poridila in se še vedno poraja. Hoja skozi čistost, hlad in tišino, skozi čudno zvonenje, ki ga dojemajo ušesa od kdovekod. Ali iz pozabljenih doživetij, ki se v tem molku združujejo v nedoumljivo sozvočje podzavesti?

Hoja po snegu navkreber — skozi samoto strmo proti vrhu, kjer se svet razširi. Beli metež je tam gori še živahnejši. Vse je v migotajoči belini. Vse, kar je bilo, je zbrisano in pozabljeno, vse, kar bo, je skrito. Vse, kar je, pa je vsak trenutek novo, mlado, nedolžno.

Tako je stal Kristolič sredi sneženja in se blagoval.

„Smehljam se in stojim, kakor da sem na koncu in se mi več nikamor ne mudi! Smehljam se, zakaj ni je v dvajsetem stoletju več je slasti, nego je poslušanje tišine.“

Poslušal je tišino. Zamisljal je, srce se še ni umirilo od hoje, pred njim je bila motnordeča stena in ga imela ujetega v topli ni poživiljene krvi.

„Tako sam — kaj ni to čudež? Nobenega otroškega vpitja, nobenega plazenja po mojih kolenih, nobene mrliske obločnice pod stropom v razredu, kjer so učenci ob popoldanskem pouku nepomisljivi in neuporabni, nobenega zatohlega učilniškega zraka, ki sili k zehanju, nobenih radijskih poročil,

sveta tišina po brezkončni in monotono grmeči jutranji pridigi. In kar je še zlasti novo: nikakega motorja, nikake mehanične delavnice ne blizu ne daleč.“

Kristolič se ni premaknil. V podzavesti mu je še vedno pela skrivnostna simfonija. Sneg je dišal mrzlo, z njegovim vonjem so se opajali živci in se opojili.

„Ušeli sem temu dnevu — zdaj sem resnično na vrhu. Tam spodaj negibno leži temno morje, iz dimnikov na obrežju se tu in tam suklja dim, cerkve so mrzle in prazne, v miljskih krčmah pa se tare ljudi.“

Nič ni bilo videti, nič slišati, a Kristolič je gledal in poslušal skozi sneg. Morju in vsemu tistemu je obrnil hrbet: z druge strani se je namreč oglasila v belem skrita daljavska hribov in dolin ter ga pretresla.

... Mama je z loparjem vzela kruh iz peči. Odprija je vežna vrata, da bi prišlo noter malo svetlobe, zakaj v peči je bila že davno tema. Vse tri hlebce je odnesla v sobo na mizo. Tam je sedel on, dvajsetletni študent, in bral — kaj naj na predbožični dan prebira drugega kot mohorske knjige? Ko se je mama vrnila v vežo (zaradi mnogih kurjih oči na obeh stopalih je bila hoja sunkovito neokretna), se je ozrl na hlebce, ki so se hladili na mizi.

Ostrel je in srd ga je popadel. „Mama,“ je razdraženo zaklical, „kaj ste naredili s kruhom? Poglejte, ves zažgan je!“

Mama je počasi prišla noter in v veliki zadregi obstala pri vratih. Roke je imela povešene prekrižane na predpasniku. Stala je čisto brez moči, vdova pred sinom edincem, pred sinom študentom, ki so jo zavoljo njega tako blagovali.

„Oh, malo ga je preveč prišlo, ostrgala ga bom, nič se ne bo poznalo —“

„Ves črn je,“ jo je trdo zavrnil, „kaj niti kruha ne znate več peči? Tako sem se veselil božiča — kak božič bo zdaj to? Dvakrat na leto zmoremo kruh: o božiču in o veliki noči. Nikomur ne pravim o tej naši revščini, ker me je sram. Ali kadar ga že zamesite, zakaj ga ne spečete, kot se spodobi? Sami boste jedli ta sežgani kruhi!“

Gledal je hlebce in jo grizel dalje: „Tudi vzliči niso, pogledjte, kako so nizki! Ste pozabili umesiti kvas?“

„Saj sem umesila kvas, kje bi ga pozabila! Samo drva so kostonjeva, nič ice ne dajejo, pa sem malo določila, ko je bil kruh v peči.“

„Zdaj vidite, kaj je, bogme, to nam bo teknilo! To bo božič!“

„Ostrgala ga bom, boš videl,“ je mama krotko obljubila in že hitela po nož. Ta krotkost je podžgala njegovo razdraženost.

„Imeli bomo lep božič! In če pride kdo na obisk, imeniten kruh boste deli predenj!“

Mama je tiho strgala hlebec, on pa je ves divji pograbil sukno in klobuk. Ni mu bilo vzdržati notri. Šel je nekam v breg, med trja, po stezah, ki so mu bile znane do slehernega koraka. Ko se je domislil, da tam nima kaj iskati, se je vrnil — v svoji samoljubnosti nepomirjen, trd, mrzel, nepopustljiv,

nevesel, z mršnjo na mamo, ki niti kruha ne zna več speči, užaljen v dno srca.

Tisti božič je minil kot vsak drug. Po dvanajstih dneh se je Kristolič vrnil v mesto, a nekaj neraztaljenega je ostalo v njem. Tisto neraztaljeno so prekrile nove skrbi, težave, delo, načrti; izgubilo se je v vihravosti čustev in razbitosti korakov. Tistemu neraztaljenemu so se pridruževali novi greh... samoljubnost v vseh oblikah... leto za letom...

... „In zdaj sem tu — v tej pokopališko nemi tišini visoko na hribu. Nihče me ne vidi, sam se vračam po prehojeni poti — vračam se v mislih, zakaj drugače po tej poti mnogih let mi ni moč nazaj. Tam daleč daleč je mamin grob in sneg tudi nanj lahno poševno siplje svoj mehki hlad, enači ga z vsemi grobovi sveta, ki so ena sama iz minulosti govoreča tišina... vest izprašujoča tišina.“

Že nekaj tednov se je Kristoliču zdelo, da se stari znanci odmikajo od njega. Nekako zapeti so pred njim, kot bi mu ne zapuili. A kako, da ga ta sprememba nič ne boli? Zdelo se mu je celo, kot bi bil lažji, ko se ne druži več toliko z njimi, marveč hodi po lastni poti, nekoliko mimo ljudi, v nekem novem razmerju do ljudi.

Kristolič je priprl oči in strmel v večno migotanje snežink.

Zadosti je ihtenja v minulosti! Zapijte, zavriskajte, zagodite, zasmejte se! Otroci, ljudje bodočnosti, lovimo se, kepajmo se, sankajmo se! Hočem pozabiti nase, pretrgati hočem to zaljubljenost vase, to blede,

Ko so stric Hajnže besedovali...

Mlinarčev Hajnže iz Breznice niso bili samo dober pastir svoje ovčje črede, marveč so imeli tudi druge izvrstne lastnosti, ki niso dar vsakega zemljana.

Pozimi, ko je počivala „pečniška planina“ v debelih snežnih zametih pod visoko skalnato Jepo in so se ovce stiskale v toplem domačem hlevu ena k drugi ter pomlajale čredo z ljubkimi jagnjeti, so se stric Hajnže marljivo trudili z izrezavanjem lesenih cokelj, ki jih je domače kmečko ljudstvo zelo upoštevalo pri opravih v hlevu in dvorišču. Izvrstno so se razumeli tudi na klanje živine in zato so daleč naokoli sloveli kot spreten, pa tudi prijeten „kolar“ (klavec). Ni čuda, da jih je po vseh vaseh širne šentjabske fare poznalo staro in mlado in se veselilo „kolin“, ki so pri nas prav hišni prazniki, ko so Hajnže zraven dela modrovali in prerokovali. Iz svoje bogate življenjske torbe so v vsej preprostosti znali povedati mnogo podučnega in tudi zabavnega. Njih prilagodljiv in dobrodušen značaj je blagodejno vplival vsepovsod; bila li kajčica bila kmečka hiša ali bornega „hosta“ je streha. Po opravljenem delu so povsod dobili poleg drugega najdebelejšo in najmastnejšo meseno klobaso povrhu, ko so se pozno v večer poslavljali.

Najbolj so strica Hajnžeta upoštevali pri ženitovanjih (ohceti) ne samo v domačem kraju, ampak tudi v sosednjih farah. V predpostnem času se je tedaj pogosto pripetilo, da so se z okrašenimi sanmi iz oddaljenih krajev pripeljali po nje, da so kot

od katerih jih je šest visokih nad 4600 metrov, dvaindvajset pa nad 4400 metrov. Najvišji vrh se dviga 7000 metrov nad površino lune.

Istočasno se je raziskovanje lune izpopolnjevalo; izkazalo se je, da je preresetana z žreli in nadaljnja opazovanja so ugotovila, da je lunino ozemlje izrazito vulkansko. Ker se na njej ne odbijajo žarki planetov, ki jih zakriva, so prišli učenjaki do zaključka, da luna nima nobene atmosfere. Kjer pa ni zraka, tudi vode ni.

Zato je postalo jasno, da morajo imeti Seleniti (prebivalci lune) čisto poseben organizem in se morajo svojevrstno razlikovati od prebivalcev zemlje — če lahko živijo v takih pogojih.

Poslej so učenjaki brez prestanka otipavali luno s preciznejšimi instrumenti in po najnovejših metodah, tako da ni ostala neraziskana nobena točka njene površine. Čeprav znaša njen premer 3473 kilometrov in je njena površina enaka 1/13 zemeljske površine, njen obseg pa 1/49 zemeljske oblike, očem astronomov ušla nobena njena tajna in spretnost učenjakov je privedla še do čudovitejših ugotovitev.

jalovo, mrzlo, iz domišljavosti rojeno čustvo. Kaj pa sem?

Bil je ves nepomemben in majhen — kakor otrok nenevaren, v tistem trenutku z nikomur navzkriž, lahak od sreče, ki jo je imel za dar božji.

„Čutim, da je moja nova pot prava. Zdaj so vrata in okna slonokoščenega stopa odprta: ven moram iz njega, ošabnež, tako dolgo vsak trenutek pripravljen žaliti svojega bližnjega! Čas je, da se iz samoljubneža ponižam v brata, zakaj nekoč bo tako mirno, tiho, vztrajno in nemoteno poševno snežilo tudi na moj grob.“

Misel pa ga je gnala dalje.

„In kdo se te bo spomnil tedaj? Ne tisti, ki si jim hudo storil, temveč tisti, ki si jih ljubil in je tvoja ljubezen krotko prenašala celo njih žalitve. Pojdi ponižno med ljudi, ko te je očistila in okrepila ta edinstvena ura tišine! Oznanjuj, briši solze, dajaj se ljudem kot kruh! Čim bolj se boš dajal, več te bo, in čim manj boš hlepel po priljubljenosti, več je boš deležen. Če boš dovolj močan, boš doživel ta čudež.“

Kristolič je gledal nekam proti vzhodu in ustnice so mu drhtele pol v joku pol v smehu.

„Plačilo za ljubezen so mir, smehljaj in pesem.“

Z vrha ni mogel iti še višje, zato je nadaljeval pot po ravnici — tako kakor so tekla tudi njegova leta. Želel je, da bi bila zmagošlavna pot po njih dolga, preden se bo povesila na drugo stran v sence.

(Iz knjige: „Dokler je dan“)

JULES VERNE:

13

Potovanje na

Luna *

Tako je Thales iz Mileta 460 let pred Kristusom trdil, da luno osvetljuje sonce. Aristarh iz Samosa je pravilno razložil njene faze. Kleomen je učil, da se blešči od svetlobe, ki jo odbija. Kaldejec Berossus je odkril, da se vrti okrog lastne osi ravno toliko časa, kolikor ga potrebuje za kroženje na nebesnem tiru in je tako pojasnil dejstvo, da nam kaže luna vedno isto plat. In končno je Hiparh 200 let pred Kristusom ugotovil v gibanju zemeljskega satelita nekaj neenakomernosti.

Te trditve so se pozneje izkazale za resnične in so modernim astronomom koristile. Ptolemej je že v drugem stoletju poglobil Hiparhova opazovanja. Arabec Aboul Wefa pa jih je izpopolnil v desetem stoletju in oba sta opozarjala na odklone, ki jih napravi luna na svoji nebesni poti pod vplivom sonca.

Nato sta Kopernik (v petnajstem stoletju) in Tycho Brahe (v šestnajstem stoletju)

popolnoma razložila svetovni sistem in vlogo, ki jo igra luna v zboru nebeskih teles.

Gibanja lune so bila tedaj že skoraj popolnoma znana; o njeni fizični gmoti pa so imeli ljudje bore malo pojma. In takrat je Galilej razložil svetlobne pojave v nekaterih njenih fazah z ugotovitvijo, da so na luni gore, ki jim je on prisodil povprečno višino 8250 metrov.

Za njim je Hevelius, astronom iz Gdanske, zmanjšal najvišje vrhove na 4600 metrov; njegov stanovski tovariš Riccoli pa jih je spet zvišal na 13.000 metrov.

Konec 18. stoletja je Herschel s pomočjo orjaškega teleskopa navedene številke presenetljivo znižal. Najvišje gore je ocenil na 3500 metrov in znižal povprečno višino različnih vrhov na 400 sežnjev. Pa tudi Herschel se je še motil in šele po opazovanjih, ki so jih objavili Shroeter, Louville, Halley, Nasmyth, Bianchini, Pastorfi, Lohrvaan, Gruithuysen, posebno pa po študiju, ki sta ga vztrajno nadaljevala gg. Beer in Moedeler, je bilo mogoče to vprašanje dokončno rešiti. Po zaslugi teh učenjakov poznamo danes natančno višino gora na luni. Gg. Beer in Moedeler sta izmerila 1905 vrhov,

Najbolj pa je te Mlinska zavpiva, kaj b' kej bu, k' b' jes koj cava vova dobiva.

da b' nma vezej svojo držino rediva! Mojca te d'beva s' je že spu'v želeva pr' mastnej meš' lažat in zavolj nje vstat in se trošta od hostije tače, le vuja dovo!, za ano leto zase.

Umljivo, da je ob takih šalah in zabavah le prehitro mineval čas in so tedaj ohceti brez dolgočasje trajale po en, pogosto tudi (Konec na 8. strani)

Ko so stric Hajnže besedovali . . .

(Konec s 7. strani)

dva dni. Užaljen ni bil nihče, saj vsi so dobro vedeli in radi imeli družabnega moža.

Pred zaključkom v poznem večeru pa je prišel na vrsto še priljubljeni ples — rekali so mu — „štajriš“, pod vodstvom strica Hajnžeta. Sredi plesne sobe so se postavili, svojo pastirsko palico krepko v rokah in okoli njih so se razvrstili pari in v lepem redu zavrteči po zvokih „počasne polke“. Sredi plesnega veselja pa so vdarili Hajnže s palico močno ob tla, godba je utihnila, plesalci pa so se strnili okoli svojega „besednika“. V spoštljivo tišino pa se je zopet slovesno vpletel njih prijeten glas, ko so obrnjeni proti nevestini mizi zapeli:

Predraga nevesta, pohlejš voku' l' sabe,
vse te mvade dakleta zapuščajo te!

Te hoscetne črvice so dro koj v'šče,
aj potle pa pridajo cokle tašče!

Preljub' moj žen'n, ostriz' s nohte
da kne boš po te drujah še praskov se!

Veseli' ti camar, namaž' pete,
da bodo same od sabe sukale se!
Ti starejšina, kne zab' na rjušnico,
da t' mvad' fantič' kne vkradajo jo!

Za konec so še glasno zavriskali, udarili s palico ob tla, nakar so godci znova zaigrali, da je bilo veselje. Vrteli so se pari, kar veter je dajalo, vmes pa se je razlegel vrisk fantov, ki so si dali posebno duška s tem, da so sneli klobuke in jih vihteli po zraku.

Petrolejkje pod stropom so kar mežikale in se gibale po svoje nad veselo družino. Elektrike takrat še ni bilo v naših vaseh.

Razigrane volje so „vzdignili“ fantje med plesom še strica Hajnžeta najljubšo, ki so jo kaj radi prepevali v svoji mladosti, polni zdravega veselja:

En štajriš bom rajov, pa vince bom pil,
dakleta bom ljubov, dokler bom živ . . .!

Z vednim ponosom so tako stric Hajnže opravili dolžnost besednika, na ustih pod osivelo glavo pa jim je igral dobrodušen in vse razumevajoč smehlaj, ki so ga zapustili še živemu rodu pod Golico v drag spomin.

K. N.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 16. 2.: 7.30 Duhovni nagovor. 7.35 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PO-NEDELJEK, 17. 2.: 14.00 Poročila, objave. Pregled sporeda za tekoči teden. Za ženo in družino. 18.40 Za uho in peto. — TOREK, 18. 2.: 14.00 Poročila, objave. — Zdravniški vedež. — Gospodarska šola za vsakogar: Pomočniki v gospodarstvu (4). — SREDA, 19. 2.: 14.00 Poročila, objave. — Zborovske pesmi. — ČETRTEK, 20. 2.: 14.00 Poročila, objave. — Paberki iz Roža. (Čudne, a resnične zgodbe). — PETEK, 21. 2.: 14.00 Poročila, objave. — Otroci, poslušajte! — Improvizacije na klavirju. — SOBOTA, 22. 2.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — NEDELJA, 23. 2.: 7.30 Duhovni nagovor. 7.35 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Jernej — Nužej

Dovolite mi o tem nekaj besed. Poznam „Jerneja“ od doma. Tedaj smo rekli: Jernej ali Jerni.

A ni dvoma, da je „Nužej“ ravno tako ali pa še bolj slovensko kakor Jernej. Kajti zdi se mi: Nužej blagolasje. Že ta mehki „ž“, ki ga n. pr. nemščina sploh nima!

Koroški Slovenci (ljudstvo) poznajo „Jerneja“ samo iz litanij. Marsikdo sploh ne ve, kaj je to: Jernej. So me že nekateri vprašali, kaj je to. Bodimo veseli, da še „Nužej“ hočejo poznati. Kajti, v krajih, kjer se Slovenci ponemčijo, bržkone izginje tudi „Nužej“.

Ne vsiljujmo jim „Jerneja“! Njim je to tuje, na drugi strani pa je „Nužej“ ravno tako (ali pa še bolj) slovensko kakor Jernej. Naj se raje tisti, ki od drugod pridejo na Koroško, navadijo na „Nužej“! Če si v Rimu, se obnašaj kot Rimljan, pravi izrek. Če si na Koroškem — bi rekli v tem smislu — se navadi na „Nužej“ in na druge koroške slovenske besede!

„Nužej“ je domač ljudski izraz in ga lahko rabimo tudi v pismenem jeziku. Pisatelj Finžgar pobere vse gorenjske izraze — pa naj so drugim slovenskim narečjem še tako tuji! — in jih rabi v svojih spisih, torej v pismeni slovenščini.

Da „Nužej“ (in mnogi drugi koroški pristno slovenski izrazi) še ni uveden v pismo slovenščino, je vzrok s a m o t o, ker ni ali ni dovolj slovenskih piscev in pisateljev, ki bi te pristno slovenske besede uvedli v pismo slovenščino. A da jih ni (slov. piscev in pisateljev), temu so krive razmere! Če se slovenski jezik zanemari v šolah, ne moremo imeti iz ljudi, ki so pohajali v take šole, slov. pisce in pisatelje. Kako bo človek pisal slovensko, če ne zna? Krive so razmere! Še ravno včeraj sem doživel v šoli (nadaljevalni), kako slabo učenci obvladajo slovenščino! Ne poznajo besed (slovenskih); še berejo slovensko slabo! In ni še dolgo, ko mi je rekla učenka v nadaljevalni šoli: Nemško znamo boljše nego slovensko! — Resnica, saj tudi m o r a j o z n a t i, ko so se pretežno ves čas nemško učili!

ZENITEV

Slovensko, katoliško dekle v starosti 37 let bi rada spoznala poštenega, katoliškega, slovenskega fanta v starosti okrog 40 do 42 let. Imam novo hišo z eno kravo in dvoje svinj. Ponudbe pošljite pod značko „Brez skrbi“ na „Naš tednik“.

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10. OKTOBER-STR.

Od 25. januarja 1958 razprodaja
bei **PRAUSE**

KLAGENFURT, BAHNHOFSTRASSE 8
POCENI OSTANKI LEPIH ZAVESNIH ZOBCEV, BROKAT-
BLAGO IN POSEBNO BLAGO (STISNJENO)

ENOOSNI PRIKLOPNIKI, osi za priklopnike, platišča, vzmeti in obroče dobavljajo rabljene in poceni
**AUTOVERWERTUNG RUM-
WOLF**, Klagenfurt, Flatschacher
Strasse 18.

ODPRTO MESTO
Iščem skrbno starejšo svinjario, moderno urejen hlev, služba stalna, dobra hrana, lepo stanovanje, plača po dogovoru. Ponudbe na upravo lista.

Samo enkrat na leto!

INVENTURNA RAZPRODAJA

Naše izložbe in prodajalni prostori Vam potrdijo
resničnost naših globoko znižanih in ugodnih cen!

Spezialhaus für beste Damen- u. Herrenfertigungskleidung

JOSEF Kainz
KLAGENFURT - BAHNHOFSTRASSE Nr. 17

GOSPODARSKI-
IN BELI TEDNI

samo še
dva dni pri

RADLMAYR

Samo kvalitetno blago v veliki izbiri
Edinstvene cene!

Theresienthaler-Ikallne

Beljak-Villach, Postgasse

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik—Kronika“, Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 5 šil., za inozemstvo 5 dolarjev letno. Odpoved en mesec naprej. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Janežič. Leše pri št. Jakobu. — Tiskarna Družba sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.

OBVESTILO

GENERALNI KONZULAT FEDERATIVNE LJUDSKE
REPUBLIKE JUŽOSLAVIJE

V CELOVCU

bo uradoval od torka, dne 18. februarja 1958 naprej v novem
poslopju v

RADETKYSTRASSE 26

Telefon 25-05

Naše prireditve

FARNA MLADINA IZ ŠT. JANŽA
vabi

na pustno veseloigro
„UBOGI SAMCI“

v nedeljo 16. februarja ob 3. uri po-
poldne v dvorani na Trati v Glinjah.

Obilo smeha se obeta.

Vaščani iz Glinj in okolice vabljeni!

Čudno trgovanje

V Bethelu na Alaski je lastnik neke kino-
dvorane obenem trgovec z ribami. Če ljudje
nimajo denarja, lahko plačajo vstopnino
tudi z ribami. Mečejo jih v poseben sod ob
vhodu. Lastnik spravi ribe v zalogo ter jih
naslednjega dne prodaja.

Ugodno napredaj

Zelo ugodno in poceni so napredaj
naslednji dobroohranjeni instrumenti:
REITERPOSAUNE (Manjša B-trompeta)
BAS-FLUGELHORN
F-BAS

Več izveste na upravi našega lista
ali pri:

Franc Konrad načelnik po-
žarne bramb
ŠTEBEN V PODJUNI

Dunajski mednarodni velesejem

9. do 16. marca 1958

MODA: LUKSUS-PREDMETI - GOSPODINJSTVO - VSAKDANJE POTREBSCINE
TEHNIKA: STROJI - ORODJE - POSODE

KMETIJSKA IN GOZDNA RAZSTAVA

Razstava kmetijskih strojev s predvajanjem — Prehrana in nasladi — Poskušnja vin
Posebna razstava: Zboljšanje agrarne strukture s pomočjo komasiranja.

KOLEKTIVNA RAZSTAVA OBRTNISTVA
RAZSTAVA „TEHNIKA V GOSPODINJSTVU“
CAMPING

MEDNARODNA AVTOMOBILSKA RAZSTAVA

Znižana vozna in avtobusna in avtobusna za 25 odstotkov. Sejemske izkaznice pri
deželnih trgovskih zbornicah in pri prodajalnicah, ki so označene z lepaki.